

MILJÖMÄRKNING SVERIGE AB

Årsredovisning och hållbarhetsredovisning 2012

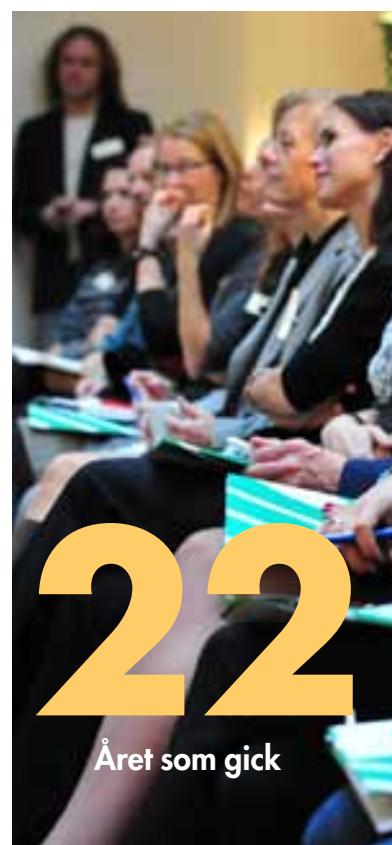

Miljömärkning Sverige

INNEHÅLL

- 3 2012 i korthet
- 4 Vd har ordet
- 6 Vår verksamhet
- 10 Marknad och kommunikation
- 12 Miljömärkning över gränserna
- 16 Miljömärkningens miljöplattform
- 18 Rapport från Bryssel
- 22 Året som gick
- 26 Om vår hållbarhetsredovisning
- 27 GRI-index
- 29 Bestyrkanderapport
- 30 Förvaltningsberättelse
- 32 Resultaträkning
- 33 Balansräkning
- 34 Noter
- 40 Revisionsberättelse
- 42 Bolagsstyrningsrapport
- 48 Styrelse
- 49 Ledningsgrupp
- 50 Svenska miljömärkningsnämnden
- 51 Kriterier

Miljömärkning Sverige AB:s vision är ett hållbart samhälle där vi inte utarmar jordens resurser. Vårt bidrag till detta är en hållbar konsumtion.

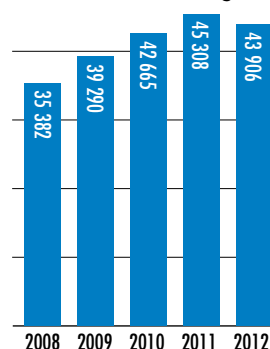
2012 I KORTHET

2012 var ett dynamiskt år för Miljömärkning Sverige som präglades av ett stort intresse för våra miljömärkningar. Satsningar på de sociala medierna har gett bra resultat med flera tusen följare på Twitter och Facebook. Nya kriterier för engångsartiklar beslutades och arbetet fortsätter med att ta fram den första produktgruppen inom livsmedel. Under året har vi satsat stort på att utbilda både licensinnehavare och upphandlare i hur de kan använda Svanen som verktyg vid offentlig upphandling. Nordisk miljömärkning har förstärkts med en ny organisation vilket leder till ett mer effektivt kriterieutvecklingsarbete.

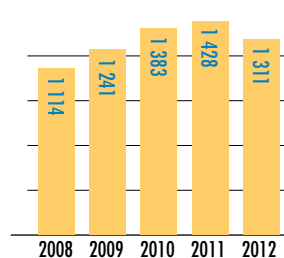
Bostadsfrågan blev ämnet för Miljömärkning Sveriges seminarium i Almedalen 2012, där bostadsministern träffade flera ledande företrädare med Svanenlicens från bostadssektorn. Vårt nätverk för inköp med omtanke växer, och allt fler statliga bolag har blivit medlemmar.

Dessa händelser förstärker Miljömärkning Sverige och vår position som en drivande kraft för att åstadkomma en mer hållbar produktion och konsumtion på marknaden.

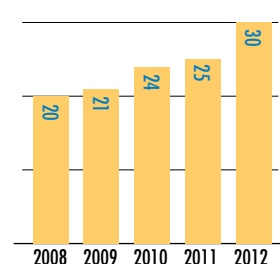
Nettoomsättning

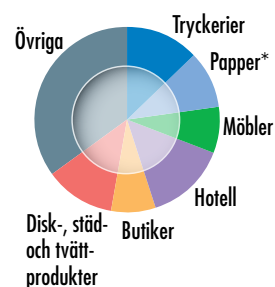
Antal Svanenlicenser

Antal EU Ecolabel-licenser

Branschfördelning

*Mjukkapper, kopieringspapper, kuvert, kaffefilter

Omräkning av resultaträkning enligt GRI, kSEK

Intäkter	43 906
Statsanslag	4 374
Finansiella intäkter	1 461
Summa direkt skapat ekonomiskt värde	49 741
Rörelsekostnader	-14 948
Löner och ersättningar till anställda	-35 015
Betalning till finansörer	-44
Betalningar till den offentliga sektorn	0
Investeringar i samhället	0
Summa fördelat ekonomiskt värde	-50 007
Behållet ekonomiskt värde	-266

EN MODERN MILJÖ- MÄRKNING

Miljö, hälsa och etik blir allt större frågor i samhällsdebatten. Företag som arbetar integrerat med dessa frågor i sin verksamhet är framtidens vinnare.

Så har vi lagt år 2012 bakom oss. Böckerna är stängda och resultatet är gott. Många nya företag har kommit till oss – ansökt, kontrollerats och till slut fått sin miljömärkningslicens. Och många har omprövats mot nya, reviderade krav. Det är spännande och stimulerande att se att branscherna och företagen med licens försöker följa med oss när vi höjer kraven. Men de har det inte lätt! I år var det bland annat dagligvarubutiker och möbler som skulle omprövas, och de nya kraven hade både höjts och utvidgats. För butikerna gällde det nu att få till de rätta energivärdena på sin verksamhet, och möbelproducenterna hade ett digert arbete med att miljösäkra hela produktionen bakåt i tillverkningsledet. När årsskiftet kom arbetade fortfarande merparten av möbeltillverkarna med sin ansökan, och 250 av de drygt 400 butikerna hade klarat våra nya krav. En klar minskning alltså, men så ska det också vara – vår miljömärkning ska peka ut de bästa på marknaden. Resultatet av våra kundundersökningar ger oss dock tro på att flera kommer tillbaka senare: Svanen är attraktiv och ger marknadsfördelar, och våra licensinnehavare har ambitionen att vara kvar i systemet över tid, och rekommenderar också andra företag att försöka skaffa sig licens.

En förutsättning för denna vilja är att miljömärkningen ger resultat, både vad gäller miljö- och marknadseffekt. Vår långsiktiga strategi är att få Svanen mer enhetlig i Norden, och få EU:s märkning mer marknadsorienterad. Svanen, med sitt starka varumärke, har en stor potential att styra konsumtionen. Med ett centraliserat arbete hoppas vi frigöra resurser för expansion, både vad gäller antal områden vi täcker och våra kravs omfattning. Sociala krav parallellt med våra miljökrav ska i framtiden bedömas i alla våra projekt. Vi kommer också att sträva efter att båda märkningarna ska gå in på nya områden, med heltäckande och livscykelbaserade kriterier.

Under 2012 tog vi ett par rejäla kliv i det arbetet: Svanens kriterieutveckling centraliseras nu nordiskt – ett tydligare ledarskap öppnar för effektivitet och bättre marknadskontakt. Kriterier för första produktgruppen inom livsmedel, bröd och bagerier, är under utveckling

**” Vi spar tid, kraft
och pengar åt alla
inblandade**

– ett viktigt och centralt område som Svanen hittills stått utanför. En förändrad kommunikation mot en yngre målgrupp, med nya medier som kanal, ska borga för en fortsatt efterfrågan bland framtida konsumenter. En ökad inriktning på inköpare och offentlig upphandling genom satsning på vårt nätverk ska ge en tydligare fördel av miljömärkning på B2B-marknaden. Och ett första steg mot en reformerad och mer marknadsinriktad EU-märkning togs genom att medlemsländerna till kommissionen nu lagt fram ett förslag till nytt avgiftssystem för EU Ecolabel. Det skulle ge märkningen ökade resurser, och öppnar upp för en mer professionell hantering av företag och intressenter i hela EU.

Med våra miljömärkningar kan vi åstadkomma mycket genom att enkelt vägleda såväl producenter som konsumenter och inköpare. En mer hållbar produktion och konsumtion är basen för det övergripande arbetet med hållbar utveckling. Vi spar också tid, kraft och pengar åt alla inblandade, och ökar vårt näringslivs konkurrenskraft. Men miljöfrågorna och omvärlden har förändrats sedan miljömärkning tog fart på 90-talet. Att säkra vår aktualitet och kunna erbjuda en modern miljömärkning för dagens och framtidens marknad är vår stora utmaning. Och det kan vi bara göra med samarbete och dialog med alla parter och intressenter, och med kraft av det engagemang och kunnande som våra medarbetare outtröttligt uppvisar. Tack!

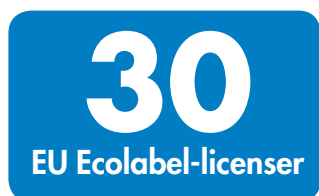
Ragnar Unge
VD, Miljömärkning Sverige AB

VÅR VERKSAMHET

Miljömärkning Sverige AB ansvarar, på uppdrag av regeringen, för den officiella nordiska miljömärkningen Svanen och dess europeiska motsvarighet, EU Ecolabel, på den svenska marknaden.

Verksamheten har till syfte att bidra till arbetet för en hållbar produktion och konsumtion. Att konsumenterna, våra licenstagare och övriga intressenter har fokus på hållbar utveckling är en förutsättning för att verksamheten ska nå framgång. Miljömärkning Sverige ska bidra till att Sveriges övergripande mål för konsumentpolitik uppfylls, det vill säga ”att konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val”. Med frivillig miljömärkning som instrument ska bolaget bidra till en hållbar produktion som minskar belastningen på miljön och därmed bidrar till en hållbar konsumtion.

Verksamheten ska genomsyras av transparens och ett öppet arbetssätt. Genom att ha en svensk, en nordisk och en europeisk miljömärkningsnämnd, och genom deltagande av breda intressentgrupper, samt ett vitt remissförfarande identifieras risker och möjligheter för miljömärkningen att bidra till en hållbar utveckling. I bolagsstyrningsrapporten på sidan 47 beskrivs bolagets risker och möjligheter.

Strategiska val

Bolagets strategi för att kunna bidra till en hållbar produktion och konsumtion är att Svanen och EU Ecolabel ska finnas på samtliga, från miljösynpunkt, viktiga produktområden där konsumenten kan påverka med sin köpkraft.

Miljömärkning Sverige satsar på nya områden, men utan att tappa fokus och kraft på de områden där Svanen och EU Ecolabel redan etablerats. Att upprätthålla en hög kravstandard i Svanens kriterier och bidra med synpunkter i det europeiska samarbetet kring EU Ecolabel, är centrala delar i vår verksamhet.

Indikationer på miljönytta

En av de viktigaste indikationerna på vår miljönytta är att bedöma kriteriernas kravnivå, vår kontinuerliga översyn av våra kriterier, och hur marknaden tar emot våra ändrade kravnivåer, m a o hur företagets omsättning eller antal tjänsteställen har klarat våra krav. Under 2013 undersöks möjligheten att mäta antalet miljömärkta varor och tjänster som finns på den svenska marknaden.

Kunskap och engagemang

Vår framgång är beroende av att vi har medarbetare med ett stort miljöengagemang och en gedigen kunskap om miljöfrågor. Över 50 procent har eftergymnasial utbildning med miljö som inriktning. Flera viktiga kompetensområden är representerade, bland annat kemi, kommunikation, biologi, marknadsföring, ekonomi och administration. Kontinuerlig kompetensutveckling är ett prioriterat område och målet är att alla medarbetare ska erbjudas minst fem dagars utbildning varje år, varav 50 procent ska vara miljörelaterad.

Vårt huvudkontor finns i Stockholm. Verksamheten är certifierad enligt kvalitetssystemet ISO 9001 och 14024. Miljömärkning Sverige har en policy för arbetsmiljö och satsar på friskvård genom motionsbidrag. Det finns även möjlighet att ta del av företagshälsovård. Detta gör vi för att säkra en trygg och stimulerande arbetsmiljö och förebygga ohälsa. Policyn för mångfald/jämställdhet slår fast att mångfald och jämställdhet är viktiga inslag i vårt arbete för att bolaget ska lyckas väl med uppdraget att nå ut med miljömärkning till alla målgrupper i samhället. Att ha medarbetare med olika bakgrund, kön och personlighet är en viktig förutsättning och berikar och breddar företagets möjligheter. Därför ska ett mångfalds- och jämställdhetsperspektiv genomsyra all verksamhet. Det är också av central betydelse i vårt kvalitetssystem att få in synpunkter från våra anställda om verksamhetsfrågor. Det finns möjlighet att lämna synpunkter via vårt intranät "Insidan" och på enhets- och personalmöten.

Miljömärkning
Sveriges syfte är att hjälpa människor att välja rätt, och på sikt uppnå en hållbar konsumtion. De tre begrepp som sammanfattar Miljömärkning Sveriges värdegrund genomsyrar bolagets agerande mot marknaden och kan sammanfattas i tre ord:

**GLÖDANDE
DYNAMISKA
TROVÄRDIGA**

I dagsläget är fördelningen 63 procent kvinnor och 37 procent män. I ledningsgruppen ingår fem kvinnor och en man (vd). Målet är att 2015, på hela bolaget, ha uppnått en jämnare könsfördelning, 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Miljömärkning Sverige genomför årligen en medarbetarundersökning som är en del av en nordisk undersökning. Undersökningen gjordes 2012 av Netsurvey och ställde bland annat frågor om hur arbetet i den nordiska organisationen styrs mot gemensamma mål, vilket 64% tyckte, och om arbetet planeras på ett bra sätt i nordiska projekt. Detta höll 59% med om. Utifrån undersökningens resultat infördes en ny nordisk produktutvecklingsorganisation i december 2012. Läs mer om denna nya organisation på sidan 13.

Miljöpåverkan

Miljömärkning Sverige har i samråd med externa miljörevisorer identifierat Svanens och EU Ecolabels kriteriedokument och tillhörande licenser som bolagets viktigaste positiva miljöpåverkan och bidrag till hållbar utveckling. Genom regelbunden utvärdering (vart 3 – 5 år) granskas kriteriedokumentens miljöprestanda av den svenska Miljömärkningsnämnden. Detta gäller för både Svanen och EU Ecolabel.

Vårt bolag är ett renodlat tjänsteföretag. Vår största negativa miljöpåverkan står våra resor för, som vi klimatkompenserar. Vi har under året gjort 114 enkelresor med tåg, 77 enkelresor med båt och 116 med flyg inom Sverige, 295 enkelresor med flyg inom Norden och övriga Europa samt två resor till Asien. Vi har kört 1 882 tjänstemil, varav 1 122 med miljöbil. Vårt kontor i Stockholm gör av med 68 613 kWh miljömärkt el (247 007 MJ). Resor och elförbrukning sammanslaget ger en total CO₂-förbrukning om 127 ton, för vilka vi klimatkompenserar genom investeringar i miljöprojekt världen över.

Mänskliga rättigheter

Alla miljömärkningskriterier följer svensk lagstiftning vad gäller arbetsrätt, icke-diskriminering, rätt till föreningsfrihet och rätt till kollektivavtal. Utöver detta finns det kriterier som ställer krav på etisk produktion, till exempel kriterierna för Svanenmärkta textilier. Där specificeras följande: Etisk produktion – licensinnehavaren är skyldig att presentera en plan för etisk produktion (Code of Conduct), vilken beskriver hur arbetet med följande områden

säkerställer acceptabla etiska förhållanden: barnarbete, tvångsarbete, hälsa och säkerhet, rätt att bilda fackföreningar och rätt till kollektivförhandling; diskriminering, disciplin, arbetstid, samt kompensation.

Målet är att producenter framöver ska använda funktionella certifikat med etiska riktlinjer, till exempel SA8000. I kriterierna för Svanenmärkta leksaker finns också krav på att tillverkaren uppfyller ILO:s konvention rörande mänskliga rättigheter, arbetsvillkor med mera, och kan verifiera detta genom ett SA8000-certifikat eller ITCI.

Läs mer om Svanens och EU Ecolabels kriterier på märkningarnas respektive hemsida:

www.svanen.se & www.ecolabel.eu

Intressenter

Våra viktigaste intressenter har även de hållbar utveckling på sin agenda. Tillsammans bidrar vi till arbetet för ett hållbart samhälle.

- Ägare
- Styrelsen
- Miljömärkningsnämnden
- Anställda
- Licensinnehavare
- Myndigheter och verk
- Organisationer
- Media
- Opinionsbildare inom miljöområdet

Vi utvecklar progressiva kriterier för de mest relevanta produktgrupperna tillsammans med de organisationer som sitter med i miljömärkningsnämnden eller finns bland remissinstanserna, och med våra kunder, licenstagarna.

Våra kunder vill leverera de ur miljösynpunkt bästa produkterna. Deras deltagande i miljömärkningen, och resultatet av det gemensamma arbetet, blir en positiv effekt för dem att använda i sitt eget arbete.

Vår kvalitets- och miljöpolicy slår fast att, om en trovärdig miljömärkning ska kunna erbjudas som bästa redskap för miljömärkta produktval, måste en dialog föras med bolagets intressenter. Vi har identifierat våra intressenter som de som påverkas av våra kriterier, och det omfattar nuvarande licensinnehavare, företag som vill ansöka om en Svanen- och/eller Ecolabel-licens, den svenska miljömärkningsnämnden som tar beslut i kriteriefrågor, samt utomstående verk och myndigheter som har synpunkter på de miljökrav som tas fram i kriteriedokument. Våra egna anställda är också en viktig intressentgrupp, liksom miljöjournalister och övrig media som intresserar sig för miljöfrågor.

Vi för en dialog med våra intressenter om kriterieutveckling, licensieringsfrågor och vår marknadsföring. Organisationer, myndigheter, berörda licensinnehavare och andra intressentgrupper informeras om remissarbetet och remisserna publiceras på www.svanen.se, där alla kan ta del av dem. För mer information om målgrupper se sidan 10.

Kundnöjdhetsmätning 2012

Nordisk Miljömärkning genomför vartannat år en kundnöjdhetsmätning med hjälp av företaget Reflect. Senaste undersökningen gjordes i januari 2012. I Sverige intervjuades cirka 100 personer, i första hand marknadschefer på företagen med Svanenmärkta produkter.

Undersökningen visade att de vanligaste anledningarna till varför företag valt att satsa på Svanen är krav från marknaden (konsument, privat- och offentlig sektor) och en önskan om att medverka till en bättre miljö.

- 73% svarar att sannolikheten är hög att de har kvar märkningen om tre år.
- Målet för 2014 är 80%

- 80% skulle rekommendera andra företag att miljömärka sina produkter med Svanen.
- Målet för 2014 är 90%.

- 33% ger toppbetyg för Svanens kundvärd.
- Målet för 2014 är 40%.

Läs mer på sid 49

MARKNAD OCH KOMMUNIKATION

98%

En nordisk undersökning (utförd av företaget You Gov) gjordes i november 2011 om hur kända varumärkena Svanen och EU Ecolabel var i respektive nordiskt land.

I Sverige känner 98% igen Svanen och EU Ecolabel är igenkännt av 16% av svenskarerna. 85% av de svenska konsumenterna lutar på att en produkt med Svanen är ett bra val för miljön.

Miljömärkning Sveriges utmaning är att ständigt prova nya sätt att fånga människors intresse för miljöfrågor, att stimulera dem till att inse värdet av att köpa miljömärkta varor och tjänster, samt att få våra licensinnehavare att känna mervärdet av att ha en licens. Därför är marknads- och kommunikationsfrågor av central betydelse för bolaget. Vår kommunikation ska vara tydlig, enkel att förstå, engagerande och korrekt. Genom en rad aktiviteter förstärker vi våra miljömärkningar. Detta inkluderar evenemang, seminarier, närvaro på sociala medier och föreläsningar.

Vi samarbetar även med licensinnehavare i form av bland annat gemensamma marknadskampanjer.

Miljömärkning Sveriges syfte är att hjälpa människor välja rätt, och på sikt uppnå en hållbar konsumtion. De tre begrepp som sammanfattar Miljömärkning Sveriges värdegrund, och som genomsyrar bolagets agerande mot marknaden kan sammanfattas i tre ord: glödande, dynamiska, och trovärdiga.

Målgrupper

Alla konsumenter och inköpare är i grunden målgrupper för vår kommunikation.

Kommunikationen riktas dock i första hand mot grupper som är öppna för mer kunskap om miljöfrågor och som vill agera för att bidra till ett mer hållbart samhälle. Vi kommunicerar sällan med de grupper som redan är övertygade eller de som är uttalat skeptiska.

- Konsumenter under förändring, 20+ åringar
- Kvinnor, 40+ med högre utbildning
- Inköpare i större organisationer

I vår nordiska kommunikationsgrupp har diskussioner förts om att även nå ut till yngre konsumenter, och 20+ åringar befinner sig i en förändringssituation i sina liv: de studerar, har fått sina första jobb, och har oftast flyttat hemifrån.

Målgruppen kvinnor över 40 år har valts utifrån en marknadsundersökning som utfördes av Demoskop i april 2009 som visade att den typiska Svanenkonsumenten var en kvinna över 40 år. Dessa kvinnor är mer benägna att köpa miljömärkta varor och tjänster. Denna målgrupp är också representerad i de grupper som följer Miljömärkningen Sverige på Facebook; cirka 34% som följer oss är kvinnor mellan 35 och 54 år.

Inköpare är viktiga att nå ut till, för att försöka påverka antal miljömärkta varor och tjänster som de köper in till sina verksamheter. Andra viktiga målgrupper är vår ägare, våra anställda, styrelsen och nämnden, licensinnehavare, samarbetspartners (t ex i marknadskampanjer), media, politiker, myndigheter, organisationer, samt medlemmar i Svanens nätverk för inköp med omsorg.

Marknadsföring och publicitet

En viktig del av arbetet med miljömärkning är att marknadsföra de kriterier som finns, samt att uppmärksamma de företag som är märkta med Svanen eller EU Ecolabel.

Kanaler

Bolagets främsta kommunikationskanal är vår hemsida. Därtill kommer de sociala medierna som medger dialog med konsumenter, opinionsbildare, media, m fl. Under slutet av 2012 hade Miljömärkning Sverige 1 900 följare på Twitter och 1 100 fans på Facebook.

Miljömärkning Sveriges licensinnehavare utför ett gediget kommunikationsarbete riktat till konsumenter.

Svanens nätverk för inköp med omtanke

Sedan flera år driver vi Svanens nätverk för inköp med omtanke. Nätverket är öppet för alla företag som vill bidra till ett hållbart samhälle genom att prioritera miljömärkta produkter vid sina inköp. Vid årets slut hade nätverket 211 företagsmedlemmar.

Under 2012 kontaktades samtliga 58 statliga bolag med en uppmaning att vara med och stötta Nordens officiella miljömärkning genom att gå med i Svanens nätverk. Vid årets slut har vi besökt 20 av de statliga bolagen och 5 av dem har redan blivit medlemmar i nätverket.

I största möjliga mån använder Miljömärkning Sverige leverantörer som har en miljömärkningslicens eller är medlemmar i Svanens nätverk.

MILJÖMÄRKNING ÖVER GRÄNSERNA

Syftet med Svanen och EU Ecolabel är att ge konsumenter en möjlighet att välja de bästa produkterna på marknaden från miljösynpunkt.

Vad är Svanen?

Svanen är det officiella nordiska miljömärket, och initierades 1989 av Nordiska Ministerrådet. Svanen har ett sekretariat i varje nordiskt land som ansvarar för märket. Det främsta uppdraget är att utveckla kriterier för olika produktgrupper. Den nordiska organisationen arbetar också med licensiering, marknadsföring, kommunikation och kontrollverksamhet. Utveckling av nya kriterier sker i nordiska grupper med representanter från de olika länderna. Syftet är att samordna och effektivisera det nordiska arbetet, att värna om det gemensamma kriteriearbetet och varumärket Svanen.

Respektive land har en miljömärkningsnämnd som ansvarar för det egna landets ställningstaganden i produktgrupps- och kriteriefrågor. Det är sedan den nordiska miljömärkningsnämnden som beslutar om produktgrupper och kriterier i en öppen process där förslagen är ute på bred remiss innan beslut fattas.

De beslutade kriterierna gäller i alla nordiska länder. Under 2012 tillkom en produktgrupp (engångsartiklar för mat) och vid slutet av året fanns Svanen inom 62 produktgrupper som omfattar både varor och tjänster.

Vad är EU Ecolabel?

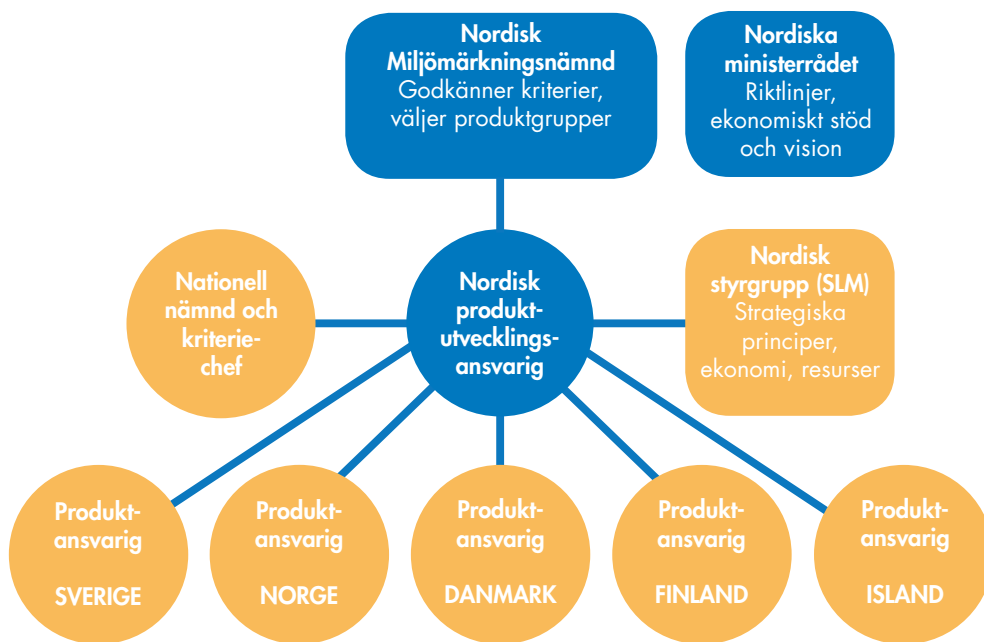
EU Ecolabel initierades 1992 och är Svanens europeiska motsvarighet. EU Ecolabel, tidigare känd som EU-Blomman, är EU:s officiella miljömärke. Det fungerar precis som Svanen, med kontinuerliga revideringar, flera kriterier, livscykelperspektiv samt att det kontrolleras av en oberoende tredje part.

Kriterier tas fram i en europeisk process, och beslutas genom omröstning av samtliga 27 länder. EU Ecolabel ställer krav på miljöaspekter såsom klimat, hälsa, kemikalier, och funktionalitet. Samma miljösyn som uttrycks i Svanens miljöplattform finns även inom EU Ecolabel. För närvarande finns 30 produktgrupper som kan miljömärkas med EU Ecolabel.

Det är EU:s miljömärkningsnämnd som beslutar om nya och reviderade kriterier, och Miljömärkning Sverige AB finns representerat i olika expertgrupper. Efterkontroller, licensie-

Nordisk Miljömärkning har en ny produktutvecklingsorganisation (kriterieorganisation) från december 2012. I varje land finns produktansvariga och en kriteriechef som rapporterar till en nordisk produktutvecklingschef, som i sin tur rapporterar till den nordiska styrgruppen och till den nordiska miljömärkningsnämnden.

ring och marknadsföring av EU Ecolabel görs av utpekade organ, miljömärkningssekretariat, i alla EU länder. I Sverige sköts detta arbete av Miljömärkning Sverige AB.

Miljömärkningens nytta och resultat

Vårt bidrag till en mer hållbar konsumtion sker genom att företag anpassar sin produktion för att möta våra krav, eller genom att konsumenter väljer produkter med miljömärket istället för miljömässigt sämre produkter. Våra kriterier används också som benchmark i olika branscher och som underlag för inköp och offentlig upphandling.

Att direkt mäta det miljömässiga resultatet av vår verksamhet är därför inte helt lätt. Det krävs i princip en möjlighet att kunna följa utvecklingen av produktion och konsumtion under samma tidsperiod, men utan att miljömärket fanns där, vilket givetvis inte låter sig göras. Dessutom skulle vi behöva veta den miljömässiga statusen på de produkter som nu inte blir valda av konsumenterna.

Den mest relevanta indikationen på vår miljönytta är därför att bedöma våra kriteriers kravnivå, hur ofta vi skärper kraven samt hur väl de miljömärkta produkterna tas emot på marknaden, det vill säga deras omsättning eller antal tjänsteställen som lever efter våra krav.

Vår externa miljömärkningsnämnd, som beslutar om våra miljömärkningskrav, har till uppgift att säkra kriteriernas höga kravnivå för bästa miljöresultat. Här följer en redovisning hur våra kriterier byggs upp och hur de kopplas till olika miljöhot.

Utvärderingar och revideringar

Kriterierna för både Svanen och EU Ecolabel revideras kontinuerligt. De utvärderas och omarbetas utifrån ny kunskap, teknisk utveckling, externa synpunkter och erfarenhet. Kriterierna skickas därefter ut på remiss och publiceras på alla nordiska länders hemsidor, på svanen.se och ecolabel.eu.

Genom att kontinuerligt se över kriterierna driver miljömärkningen på omställningen till en hållbar produktion.

Licensiering

När ett företag ansöker om miljömärkningslicens granskas inlämnade tester och dokumentation noggrant. Ofta görs också ett kontrollbesök i samband med ansökan. Licensierade produkter får sedan säljas och marknadsföras med Svanen och/eller EU Ecolabel logotyp. Licensen gäller så länge produkten uppfyller gällande kriterier.

Efterkontroll

För att kontrollera att företag med en Svanen- och/eller EU Ecolabel-licens uppfyller de ställda kraven genomförs regelbundna efterkontroller.

Omprovning

När reviderade kriterier införs måste de företag som vill behålla sin licens, ansöka om licens igen. De flesta företag brukar välja att fortsätta arbeta med Svanen och EU Ecolabel och anpassa sina varor och tjänster till de nya kraven.

Under 2012 utvärderades och reviderades Svanenkriterierna för åtta produktgrupper, och inga för EU Ecolabel. Det pågår dock revideringsarbete för sju av EU Ecolabels produktgrupper.

Ständig förbättring

Ständig förbättring finns inbyggd i miljömärkningen genom att kriterierna regelbundet revideras och stegvis stramas åt, med mål att bidra till en mer hållbar konsumtion. För att inte vara diskriminerande mot företag eller nationer söks teknikneutrala lösningar för varor och tjänster. Nordisk Miljömärkning arbetar för att samhället ska få bukt med de miljöproblem som närmare beskrivs på sidan 16. För att kunna avgöra vilka krav som ska ha den största tyngdpunkten inom en specifik produktgrupp måste miljöproblemen prioriteras. Huvudprincipen vid vår prioritering är att utgå från produktgruppens unika miljöprofil. Tyngdpunkten läggs på de aktiviteter och processer som har största relevans, potential och styrbarhet (RPS) med hänsyn till produktens livscykel.

- **Relevansen** bedöms utifrån vilket miljöproblem som finns för produktgruppen och hur omfattande problemen är, d v s finns det miljöproblem och hur stora är de?
- **Potentialen** bedöms med avseende på möjlig miljövinst inom den specifika produktgruppen, t ex skillnaden inom existerande produkter på den nordiska marknaden, eller möjlighet för kommande produktutveckling med ny teknisk innovation, d v s vad kan man göra åt miljöproblemen?
- **Styrbarhet** är ett mått på hur aktiviteten, problemet eller kravet kan påverkas av miljömärkningen, d v s är Svanens eller EU Ecolabel rätt instrument för att göra något åt miljöproblemet?

Det är den sammanvägda bedömningen som avgör om ett krav eller en produktgrupp ska prioriteras. Först när alla tre RPS-parametrar är uppfyllda kan vår miljömärkning formulera fungerande krav i ett kriteriedokument.

Svanenmärkta pellets för uppvärmning har bäring på energi och klimat.

Kriterieutveckling

● Svanen Ecolabel ● EU

Utveckling av nya kriterier

Bagerier och matbröd
Kontorsbyggnader
Kontorsmaskiner
Konverterade pappersprodukter
Kranar och duschmunstycken
Toaletter
Uppvärmningssystem

Reviderade kriterier

Bil- och båtvårdsmedel
Drivmedel
Golvvårdsprodukter
Handdiskmedel
Leksaker
Textilservice
Textilier, skinn och läder
Tonerkassetter

Nya beslutade kriterier

Engångsartiklar för mat
Maskindiskmedel för proffs
Textiltvättmedel för proffs
Tidningspapper
Trycksaker

Pågående revideringar

Beständigt trä
Bäddmadrasser
Datorer
Digital fotoframkallning
Fettäta papper
Fönster och ytterdörrar
Fordonsvättar
Golv
Hotell- och restaurang utvidgning med konferensdel
Inomhusfärg
Kemiska byggprodukter
Kontorsmaskiner
Ljud- och bildapparater
Ljuskällor
Maskiner för park och trädgård
Rengöringsmedel
Skodon
Skrivredskap
Textilier
Tvål, schampo och balsam
Utomhusfärg
Vitvaror (disk- och tvättmaskiner, kyl & frys)
Värmepumpar

Så tas kraven fram

1. Förstudie och kriterieförslag från nordisk projektgrupp.
2. Förslaget skickas ut på remiss och omarbetas utifrån inkomna synpunkter.
3. Nationell nämnd tar ställning. Nämnden består av representanter från näringsliv, konsumentorganisationer, myndigheter och miljöorganisationer.
4. Slutligt beslut i den nordiska miljömärkningsnämnden. Nämnden består av ordförandena från varje nationell nämnd.
5. Kraven höjs kontinuerligt. När de funnits några år utvärderas och revideras de.

EU:s kriterier tas fram på ett liknande sätt, i en öppen process. EUEB kallas EU:s nämnd, och medlemsländerna röstar slutligen om kriterierna.

En förteckning över samtliga kriterier finns på sidan 51.

MILJÖMÄRKNINGENS MILJÖPLATTFORM

I dagens samhälle finns många miljöproblem och miljöhot: Växthus-effekt, kemikalieförorening, avskogning, avfallsberg, resursbrist, m m. Miljöhoten kan i värsta fall på sikt leda till att de grundläggande villkoren för livets existens på jordklotet äventyras. Lokala miljöhot kan försämra livskvaliteten för den enskilda individen eller äventyra en arts överlevnad.

Alla miljöhot kommer från produktion, produkter och konsumtion, i stort och smått. Därför är det viktigt att ändra produktionsprocesser och konsumtionsmönster i en mer hållbar riktning. Nordisk Miljömärknings roll är att skilja ut de producenter som tar miljöansvar utöver myndighetskraven och som producerar och levererar varor och tjänster med lägre miljöbelastning än sina konkurrenter. Utgångspunkten för arbetet är de stora miljöhoten och en värdering av hur Svanen kan bidra till att reducera miljöbelastningen från varor och tjänster, och därmed bidra till en mer hållbar konsumtion.

Svanenkriterier med bäring på energi och klimat:

Alternativ kemivävt, byggskivor, datorer, dagligvarubutiker, digital fotoframkallning, diskmaskiner, drivmedel, fordonsdäck, fönster och ytterdörrar, golv, hotell och vandrarhem, hus, kontorsmaskiner, kylar och frysar, ljud- och bildapparater, ljus, maskiner för park och trädgård, pannor för uppvärmning med fasta bio-bränslen, pappersprodukter, pellets, restauranger, slutna eldstäder för biobränsle, städtjänster, tryckerier, tvätterier, tvättmaskiner, värmepumpar.

Samtliga Svanens kriterier har bäring på giffri miljö.

Miljöproblemen

Energianvändning och klimateffekt

Koncentrationen av växthusgaser, särskilt koldioxid, i atmosfären har ökat sedan industrialiseringen tog fart. FN:s vetenskapliga klimatpanel (IPCC) har fastslagit att människans utsläpp av fossila växthusgaser och andra aktiviteter mycket starkt bidragit till en ökad global medeltemperatur och att detta riskerar att få svåra konsekvenser. Nordisk Miljömärkning ser allvarligt på detta och utsläpp av växthusgaser, energieffektivisering och energianvändning hör till de mest prioriterade områdena.

Kemikalieanvändning

Nya hälso- och miljöfarliga kemikalier upptäcks kontinuerligt i samhället. Samtidigt saknas fortfarande mycket kunskap om vad det är för egenskaper hos kemikalier och föroreningar som påverkar människors hälsa och miljö negativt. Därför är effekterna svåra att bedöma. Flertalet av de miljöfarliga ämnen som hittas i naturen idag är ämnen som är svåra för naturen att bryta ner. De är långlivade och återfinns därför i miljön, livsmedel och i oss människor. Punktkällor, där kemikalier under mer eller mindre kontrollerade former släpps ut i miljön, har med tiden åtgärdats. Den mest betydande källan idag är därför råvaror och konsumtionsvaror, från vilka kemikalier mer eller mindre långsamt avges, s k diffus emission. Nordisk Miljömärkning arbetar för att minimera mängden hälso- och miljöfarliga ämnen i livscykeln för Svanenmärkta produkter.

Biologisk mångfald

Vårt utnyttjande av naturens resurser är ett allvarligt hot mot den mångfald av livsmiljöer och rikedom av olika växt- och djurarter som finns. Om denna mångfald minskar försämrars naturens möjlighet att svara mot de förändringar i livsmiljöer som sker över tid. Även utsläpp till luft och vatten får negativa effekter för den biologiska mångfalden. Detta sammantaget riskerar att påverka jordens försörjningsförmåga negativt, något som i värsta fall kan leda till ekosystemkollaps. Nordisk Miljömärkning strävar efter ett råvaruuttag i balans med tillväxten och stöder sig så långt det är möjligt på erkända certifieringsordningar, bland annat för skogsbruk och andra grödor.

Resursanvändning och avfall

Den ökade konsumtionen tär på jordklotets resurser och genererar samtidigt mer och mer avfall. Samhället blir bättre och bättre på att producera resurssnålt och utnyttja det uppkomna avfallet genom återanvändning och återvinning, men mycket kvarstår. Nordisk Miljömärknings kriteriearbete verkar för en långsiktigt hållbar råvaruproduktion som bidrar till framtida goda tillgångar av naturresurser. Att minimera resursförbrukning genom att minska materialanvändning (till exempel minimera emballage), säkra återvinning och vidare genom att säkra en god avfallssortering, både i produktion och hos konsument, är därför viktigt. Miljömärkningen strävar även efter att ställa kvalitetskrav för att säkerställa att produkten får en tillfredsställande livslängd, som i sig är bra för miljön, och funktionskrav för att produkten ska fungera som förväntat. Tillsammans med krav på kvalitetsledning säkerställs att varan och tjänsten lever upp till kraven och är av god kvalitet under licensens giltighetstid.

Livscykelperspektiv och klimataspekter

En produkts miljöpåverkan bedöms under hela livscykeln – från råvara till avfall. Kraven omfattar produktens innehåll, kemikalier, resursanvändning samt utsläpp till luft, vatten och mark.

Livscykeltankegången

Miljömärkningen ser på hela kedjan från råvaruutvinning till nedbrytning/återvinning. Genom att betrakta hela livscykeln säkerställs bedömningen av de mest relevanta delarna av miljöbelastningen, samtidigt som uppmärksamheten riktas mot att inte bidra till att flytta miljöpåverkan från ett område till ett annat ("burden shift"). Utöver att Svanens och EU Ecolabels krav baseras på livscykel tanken vägs även parametrar in som kan vara relevanta ur ett hälsoperspektiv samt sociala aspekter där det är viktigt och avgörande för Svanens och EU Ecolabels trovärdighet.

Svanenkriterier med bäring på den biologiska mångfalden:

Möbler och inredning, pellets, småhus, utemöbler och lekredskap, fettäta papper, hygienprodukter, kaffefilter, mjukpapper, kopierings- och tryckpapper, byggskivor, hus, golv, drivmedel, fönster och ytterdörrar, hållbart trävirke, engångsartiklar samt leksaker.

Samtliga Svanens kriterier har bäring på avfall och resursanvändning.

Inom ett flertal produktgrupper ställer Svanen krav på hälsa, funktionalitet och energieffektivitet.

HON FÖR SVERIGES TALAN I BRYSSEL

Martin le Grand,
kommunikatör på
Miljömärkning
Sverige, träffar Ulla
Sahlberg i Bryssel

Miljömärkning Sverige ansvarar, på regeringens uppdrag, för EU Ecolabel i Sverige. Det innebär handläggning av licenser, marknadsföring av märket och deltagande i kriteriearbetet. Det innebär också att Miljömärkning Sveriges representant, Ulla Sahlberg, vid tre tillfällen om året representerar Sverige vid den europeiska miljömärkningsnämndens möten i Bryssel.

EU Ecolabel

- Instiftades 1992
- EU:s officiella Miljömärkning
- Kriterier finns för 30 olika typer av produkter, från rengöringsprodukter och diskmedel till tv-apparater, målarfärg och pappersprodukter.
- Kraven skrivs ur ett livscykelperspektiv och tar hänsyn till produkternas miljöpåverkan från råvara till avfall
- Miljömärkning Sverige ansvarar för både Svanen och EU Ecolabel och är med i såväl utvecklingen av nya kriterier som i behandlingen av ansökningar om att få använda märket.
- Läs mer på www.ecolabel.eu

– Bonjour Ulla, how are you?

Mötet ska precis börja men den franska delegaten i EUEB, EU:s miljömärkningsnämnd, tar ändå omvägen förbi Sveriges plats i mötesrummet på Albert Borschette Centre i Bryssel för att hälsa. Flera kindpussar och kramar senare har Ulla Sahlberg även hunnit prata med de flesta andra av sina europeiska kollegor. Hon har just inlett sitt fjärde år som Sveriges representant för EU:s officiella miljömärke och får förutom att utbyta artigheter även besvara flera frågor kring såväl licensiering som tolkning av kriterier. Med sina totalt 12 år inom miljömärkningsbranschen, med miljömärkt papper som specialitet, anses hon av de flesta som en veteran.

Dagen innan, på det informella workshop-mötet som alltid föregår nämndmötena, ansvarade hon för en punkt om just papper och redogjorde för hur Miljömärkning Sveriges handläggare arbetar med frågor som massabalans för certifierade fibrer och andra snåriga paragrafer. Trots att de så kallade Competent Body-Forumerna är frivilliga var nästan alla de 27 medlemsländernas representanter närvarande.

– CB Forum är väldigt nyttiga. Där pratar vi om problem vi stött på när vi arbetar med att licensiera produkter och hur de olika länderna tolkar kriterierna. Det är viktigt att alla arbetar likadant, säger Ulla Sahlberg.

Förutom att rösta i kriteriefrågor och på andra sätt delta i utvecklingen av nya kriterier och revidering av redan befintliga krav består den största delen av Miljömärkning Sveriges åtaganden som ”competent body” av handläggning av ansökningar från företag som vill märka sina produkter med EU Ecolabel. Bolaget behandlar ansökningar från antingen svenska företag eller från företag som har sin huvudsakliga marknad i Sverige som måste kunna vara säkra på att få samma behandling som om de hade ansökt i något annat EU-land.

Efter att ha träcklat sig igenom den rigorösa säkerhetskontrollen ansluter till slut den sista deltagaren till mötet och EUEB:s ordförande Henning Scholtz, till vardags på den tyska miljömärkningen Der Blaue Engel, inleder mötet. Henning Scholtz efterträdde Ragnar Unge, VD på Miljömärkning Sverige som var EUEB:s första valda ordförande. Agendan för dagen är lång och han är otålig att komma igång. Framför allt är han nyfiken på hur den omarbetade och slutgiltiga kriterieversionen för den helt nya produktgruppen kranar och duschmunstycken (Sanitary Tapware) ska tas emot av mötesdeltagarna. Kriteriedokumentet är redan försenat med några månader och hans förhoppning är att det nu äntligen ska kunna röstas igenom.

Tre gånger om året representerar Ulla Sahlberg Sverige på den europeiska miljömärkningsnämndens möten i Bryssel. Övrig tid ägnas åt att förbereda Sveriges syn på förslag till nya kriterier och åt att handlägga svenska EU Ecolabel-licenser. Till vänster syns Leena Nyqvist-Kuusola från Miljömärkning Finland.

– Spanien kommer rösta positivt men vi vill lägga till några punkter, meddelar representanten från Spanien under en första genomgång över landets röstningsintentioner.

– Vi är inte nöjda med kravet som rör gummidelarna men i övrigt är vi positiva, hälsar Tyskland.

– Vi anser att kraven är för svaga. Det är bara på några få punkter som kraven har tuffare regler än den norska lagstiftningen, säger Marianne Eskeland från Miljömärkning Norge som får närvara på mötena men inte rösta eftersom Norge inte är medlem av EU. Plötsligt öppnas dörren på nytt och en andfådd man med ryggsäck i ena handen och jackan i den andra stiger in. Efter en stunds fruktöst sökande efter sin plats slår han sig till slut ner på en av Lettlands tomma stolar, harklar sig och ber om ordet:

– Jag kommer från EEB och vi är inte nöjda med kraven ...

Miljörelsens representant i form av EEB, the European Environmental Bureau, räknar upp en rad punkter där han anser att kraven har träffat fel. Han är heller inte den enda intressegruppen med synpunkter som är på plats. I lokalen sitter även representanter från Euro Commerce – dagligvaruhandelns branschorganisation och inte minst en kvinna från intresseorganisationen för duschmunstycken. Den kritik som ibland hörs i debatten, om att lobbygrupper har för stor makt i EU känns plötsligt ganska relevant. Men Ulla Sahlberg nyanserar:

– Vi strävar efter att ha en så transparent kriterieprocess som möjligt och jag upplever inte att branschen är på plats för att till varje pris bevaka sina intressen. De har dock möjligheten att ge oss en bättre bild av branschens verklighet vilket gör att vi kan skriva bättre krav som får producenternas förtroende, säger hon.

Henning Scholtz tittar på klockan, suckar och börjar inse att den halvtimme som var avsatt för att dryfta den slutgiltiga kriterieversionen och ta in ländernas röstningsintentioner, en så kallad tour de table, inte kommer att räcka till. EU-kommissionen utgår sedan en tid tillbaka från en prioriteringslista över områden med stor miljöpåverkan och gav redan 2010 sitt forskningscenter JRC – Joint Research Centre – uppdraget att börja skissa på krav för kranar och duschmunstycken, en produkt som både förbrukar energi och vatten och som även kan innehålla miljö- och hälsofarliga ämnen.

Sedan dess har det anordnats flera möten och remissomgångar där både branschen och med-

lemsländerna har kunnat tycka till om kraven och att börja prata om stora förändringar två dagar innan röstningen uppskattas inte av nämndordföranden. Forskningscentret ges dock i hemläxa att arbeta om kraven en sista gång och ta så många av dagens synpunkter som möjligt i beaktning.

Upplever du att kvaliteten på kraven försämras när så många länder ska samsas?

– Nej, jag tycker det är en väldigt hög nivå på diskussionerna och att de nationella särintressena oftast står tillbaka. Kvaliteten på kraven beror snarare på underlaget och vem som varit ansvarig för att skriva dem och inte på att för många viljor måste samsas, säger Ulla Sahlberg.

”Framgången ligger i att skriva utmanande kriterier”

Henning Scholtz, från den tyska miljömärkningen Blaue Engel, leder mötena när EU Ecolabels miljömärkningsnämnd samlas.

Vad är statusen på EU Ecolabel i dag?

– Kännedomen har varit låg men det börjar bli bättre. För några år sedan upplevde vi en revolution för märket när antalet licenser, framför allt inom rengöringsmedel, exploderade. Den största ökningen skedde i Tyskland, men också i många andra EU-länder. Vi har också fått hjälp av professionella inköpare som i ökad utsträckning har börjat ställa krav på att varor som köps in måste vara märkta med EU Ecolabel.

Hur ska märkningen växa ytterligare?

– Jag tror att vi i ökad utsträckning måste tänka på upphandlare och inköpare när vi reviderar befintliga krav och när vi skriver helt nya så att de kan användas i upphandlingar. Professionella inköpare har en verklig makt att göra skillnad eftersom de köper så stora volymer.

Det är 27 medlemsländer och även representanter från industrin som har synpunkter på kraven, är det svårt att enas?

– Nej, jag tycker inte det. Det är hög nivå på diskussionerna. Industrin har en viktig röst eftersom de kan ge oss en annan bild av verkligheten och det är viktigt att våra krav blir accepterade i branschen. Men vi kan inte låta industrin diktera villkoren helt. Vår framgång ligger i att kraven är utmanande och att företagen får kämpa för att klara av dem. Vi siktar på att 20–30% av marknaden ska kunna klara av dem och kunna använda miljö som ett konkurrensmedel.

2012

ÅRET SOM GICK

JANUARI

Bokmässan

I samband med Bokmässan 2011 startades ett bokupprop för en grönare bokbransch. 800 personer skrev under uppropet och under januari och februari träffade vi flera bokförlag för att berätta för dem att det finns en stor efterfrågan på miljömärkta böcker.

FEBRUARI

Svanenmärkta möbler

På Stockholm Furniture & Light Fair hälsade vi på hos alla tillverkare av Svanenmärkta möbler. Hållbarhet står högt på dagordningen i möbelbranschen.

MARS

Välbesökt seminarium om offentlig upphandling

Svanens krav på varor och tjänster är en stor hjälp och ett utmärkt verktyg att använda i offentliga upphandlingar – om de används på rätt sätt. Svanens seminarium på IVA i Stockholm gav tips på hur företag med Svanenmärkta produkter kan få mer nytta av sin miljömärkning vid offentliga upphandlingar.

Under 2012 arrangerade Miljömärkning Sverige flera aktiviteter och evenemang, riktade både till licensinnehavare och konsumenter i syfte att öka kännedomen, kunskapen och engagemanget för miljömärkta varor och tjänster.

Inspirerande seminarium om batterier

På vårens inspirationsseminarium berättade Christina Lampe-Önnerud den spännande historien om hur det gick till när hon startade batteriföretaget Boston Power.

Carl Peyron, från Mind your Brand, presenterade fakta om LOHAS (Lifestyle of Health and Sustainability), en växande grupp konsumenter som är intresserade av njutning, hälsa, rättvisa och hållbarhet.

Stort fokus på offentlig upphandling 2012

Under året har vi satsat stort på att utbilda både licensinnehavare och upphandlare i hur de kan använda Svanen och EU Ecolabel som verktyg vid offentlig upphandling, förutsatt att kraven används på rätt sätt. Vi har ordnat egna seminarier i både Stockholm och Malmö, samt deltagit på andra organisationers evenemang med upphandlingstema.

Alla kan dra sitt strå till stacken men en upphandlare kan dra flera och har större makt än någon annan att förändra konsumtion och miljöbelastning genom att ställa miljökrav. Svensk offentlig upphandling står i dag för mellan 800 och 900 miljarder kronor. Därför pågår ett arbete med att göra det enklare att använda Svanens och EU Ecolabels kriterier inom offentlig upphandling

Fler får nära till Svanenmärkt biltvätt

2012 var året då antalet Svanenmärkta biltvättar fördubblades. Vid årets slut fanns det sammanlagt 36 Svanenmärkta biltvättar runt om i Sverige. 16 av dessa stod 7-Elevens biltvättskoncept Carewash för.

I en Svanenmärkt biltvätt minskar utsläppen av tungmetaller och olja med 90 procent jämfört med tvätt utan rening. Det innebär minskad påfrestning på sjöar och vattendrag, på fiskar och andra vattenlevande organismer, och på vår egen hälsa. Sex av tio konsumenter skulle välja att tvätta bilen i en Svanenmärkt tvätt, i stället för att tvätta den på gatan om de hade en i sin närhet.

Hitta din närmaste Svanenmärkta biltvätt på svanen.se/karta.

Från vänster: Fredrik Törnberg, på Carewash Vällingby, som får motta certifikat för att hans biltvätt klarat Svanens krav, Magnus Carlsson, vd Reitan Convenience Sweden AB, Ragnar Unge, vd Miljömärkning Sverige AB, och Magnus Olsson, vd Washtec.

Från Grön attityd till Gröna köp

Årets första seminarium för Svanens nätverk hade temat hållbar kommunikation. Kaj Török, en av grundarna till Futerra Sustainability Communications, berättade om vilka budskap som får företagets målgrupp att gå från en grön attityd till köpbeslut.

Konsert på Earth Hour

Earth Hour uppmärksammades med en konsert med Wille Crafoord tillsammans med Hilton Stockholm Slussen. I skenet av Svanenmärkta ljus, förstås!

APRIL

Inspirerande seminarium

Christina Lampe-Önnerud, Boston Power, och Carl Peyron, från Mind your Brand, inspirerade deltagarna på vårt inspirationsseminarium.

MAJ

Folkfest i Tensta

Det är viktigt att även nya svenskar får information om miljömärkning, så att de har möjlighet att välja bra produkter för miljön och den egna hälsan. Miljömärkning Sverige var med när Stockholms stad arrangerade en klimatfest utanför Tensta Konsthall.

JUNI

Sommarmingel

För att fira vårens fina arbete i Svanens nätverk bjöd vi in till en sommarfest på galleriet So Stockholm. Här fick några av vårens nya licensinnehavare och nätverksmedlemmar ta emot certifikat.

JULI

Hållbarhet i Almedalen

I Almedalen arrangerades två seminarier: Om hållbart byggande och om hållbara inköp. Läs mer i artikeln här bredvid.

Annedal

AUGUSTI

Svanenmärkt flerbostadshus i Annedal

Bostadsminister Stefan Attefall fanns på plats och invigde Veidekkes nya Svanenmärkta flerbostadshus i boställningen Annedal 2012. Annedal är ett spännande nybyggt område mellan Stockholm och Sundbyberg, som tack vare sin grönska och smarta boplanering lockar många barnfamiljer.

SEPTEMBER

Svantätt på Bok & Biblioteksmässan i Göteborg

På årets Bokmässan delade Svanen monter med Pärspektiv förlag, som drivs av meteorologen och författaren Pär Holmgren. I vimlet runt montern förde vi en diskussion om hur bokbranschen kan bli grönare.

Bostäder i fokus i Almedalen

Hur når vi ett hållbart byggande?

Idag är det byggbranschen som leder utvecklingen mot energieffektiva bostäder med en sund inomhusmiljö. Regeringen kritiseras för att vara passiv. Miljömärkning Sverige bjöd därför in till samtal där bostadsminister Stefan Attefall fick möta Svanens pionjärer för Svanenmärkta flerbostadshus: Anna Forsberg, Skanska Nya hem, Johnny Kellner, Veidekke Bostad Sverige och Micael Jansson, Familjebostäder i Göteborg. De krävde tydliga mål och riktlinjer för ett hållbart byggande. Samtalet leddes av Christina Lindbäck, styrelseordförande för Miljömärkning Sverige tillika miljöchef på NCC. Från Svanen medverkade Sara Bergman och Ragnar Unge.

– Det är viktigt att det finns tydliga riktlinjer för såväl privata- som offentliga beställare. Det behövs fler energisnåla hus byggda av de främsta materialen från miljö- och hälsosynpunkt, säger Ragnar Unge, vd Miljömärkning Sverige.

Miljön som konkurrensfördel – så gör du hållbara affärer och inköp

Kåre Johansson, Scandic Värnamo, serverade exempel på lyckade miljö-satsningar som lett till bra affärer. Kåre är med i Svanens nätverk för inköp med omtanke. Övriga talare var Johan Gerklev, Skanska Sverige, Pär Holmgren, Pärspektiv förlag, och Helena Markstedt, Fairtrade Sverige.

Kåre Johansson, Scandic Värnamo

Hållbarhet en statlig angelägenhet – fullsatt seminarium på Berns

Idag är det få av Sveriges statligt ägda bolag som väljer miljömärkt vid sina inköp. Därför har Svanen under året utmanat de statliga bolagen att ställa om sina inköp och i samband med detta bjöd vi in dem till en halvdag på Berns i Stockholm.

Seminariets huvudtalare,
Emma Ihre

Seminariets huvudtalare, Emma Ihre, som ansvarar för hållbart företagande på Finansdepartementet, menar att hållbarhet är en statlig angelägenhet. Hon spådde att statligt ägda bolag kommer att arbeta mer strategiskt med hållbarhetsfrågor i framtiden.

De 58 statligt ägda bolagen omsätter 580 miljarder kronor och är sammantaget en av Sveriges största arbetsgivare. Svanen kommer att fortsätta påverka de statliga bolagen i hållbar riktning, bland annat genom att få dem att bli medlemmar i Nätverket för inköp med omtanke.

*a world you like
with a climate you like*

Startskottet för EU:s stora klimatkampanj

Under hösten gick startskottet för EU:s stora klimatkampanj ”A world you like. With a climate you like.” Syftet är att lyfta klimatfrågan och visa på smarta lösningar. – Människor vill göra rätt, så det måste vara lätt att göra rätt, säger Connie Hedegaard, kommissionär för ”climate action”.

EU har ett mål om en 80–95 procentig minskning av växthusgasutsläppen till 2050. Kampanjen, som främst förs via sociala medier, visar löpande på klimatsmarta lösningar och produkter märkta med Svanen och EU Ecolabel. I vissa kriterier har Svanen krav som direkt kan kopplas till klimatet, exempelvis användning av fossila bränslen. I andra kriterier kan kraven vara mer dolda, som till exempel för bildäck, där kravet på lågt rullmotstånd leder till minskad bränsleförbrukning.

Connie Hedegaard, EU-kommissionär för ”climate action”.

OKTOBER

Eco Now – Sveriges största ekomässa

Eco Now är Sveriges största eko-mässa som arrangeras årligen på Münchenbryggeriet i Stockholm. Eco Now är en mötesplats för både företag och konsumenter som vill bidra till och påskynda en hållbar utveckling. I år lyftes de miljösmyta produkterna och lösningarna fram lite extra.

Hållbara inköp i fokus på seminarium i Malmö

Inköpare och upphandlare fick tips om hur man genom hållbara inköp bidrar till en bättre miljö. Och sparar tid och pengar på det. Talare var jurister från Stavenow & Partners, representanter för Malmö Stad och från Fujitsu.

Hållbarhet en statlig angelägenhet

Svanen utmanar de statliga bolagen att ställa om sina inköp och välja miljömärkt och bjöd in till en halvdag på Berns i Stockholm. Läs mer i artikeln här bredvid.

NOVEMBER

Startskott för EU:s stora klimatkampanj

Under hösten drog EU igång ”A world you like. With a climate you like”, en klimatkampanj i syftet att lyfta klimatfrågan och visa på smarta lösningar. Läs mer i artikeln här bredvid.

DECEMBER

Glöggfest med blicken mot 2013

Året avslutades med glöggfest för nätverkare och inspiration inför 2013. Karin Jardås från Mentor och Birgitta Halvarsson från YouGov Sweden höll engagerande miniföredrag och det bjöds på smakfulla snitter från Svanenmärkta restaurangen Motwalls.

OM VÅR HÅLLBARHETSREDOVISNING

Miljömärkning Sverige AB:s arbete som bolag ska främja att våra officiella miljömärkningar bidrar till en långsiktig och konkurrenskraftig hållbar utveckling av näringsliv och samhälle. Som statligt ägt bolag vill vi möta vår ägares önskan om ett strukturerat hållbarhetsarbete som kan rapporteras och utvärderas.

Vi har tidigare identifierat behovet av ett samordnat hållbarhetsarbete i bolaget, och det främsta verktyget är att utveckla kriterierna för Svanen och EU Ecolabel och öka omsättningen från produkter som lever upp till våra högt ställda miljökrav.

Vi ser kunskapsuppbyggnaden kring ett effektivt hållbarhetsarbete som en långsiktig process där marknadsinsatser för att sprida kunskap om miljömärkningarnas bidrag till en hållbar produktion blir mer kända. Utåt är det viktigt att nyckelgrupper av konsumenter blir upplysta om vikten av att köpa miljömärkta varor och tjänster.

Utifrån principerna om intressentnytta, väsentlighet och fullständighet, har bolaget 2012 beslutat att under 2013 prioritera framtagande av hållbarhetsmål för bolagets verksamhet. Fokus i årets redovisning ligger på de aspekter inom hållbar utveckling där vi har störst påverkan, i första hand resultatet av miljömärkningen, dvs kriterier och därtill kopplade licenser, men också vår egna påverkan genom tjänsteresor och energianvändning. Efter en utvärdering av relevans och fullständighet har vi i år också beslutat att utveckla rapporteringen av sociala och finansiella indikatorer. Vi anser att det är viktigt att vara transparent med dessa indikatorer, något som tidigare inte har gjorts tillräckligt synligt. Vi har valt att vidareutveckla synen på intressenter, målgrupper, policy- och strategifrågor inom ramen för målarbetet som kommer att ligga till grund för 2013 års hållbarhetsredovisning.

Miljömärkning Sverige publicerar för fjärde året i rad en hållbarhetsredovisning i enlighet med riktlinjerna i GRI. Redovisningen täcker vårt verksamhetsår 1 januari–31 december 2012, och uppfyller kraven för nivå C+ genom att vara bestyrkt av extern part. Genom att publicera årsredovisningen och hållbarhetsredovisningen i samma dokument vill vi ge en heltäckande bild av vår verksamhet.

Redovisningens tillämpningsnivå	C	C+	B	B+	A	A+
G3 Upplysningar om profil	Redovisa: 1.1 2.1 - 2.10 3.1 - 3.8, 3.10 - 3.12 4.1 - 4.4, 4.14 - 4.15	Redovisa alla punkter för nivå C och: 1.2 3.9 - 3.13 4.5 - 4.13, 4.16 - 4.17	Redovisa alla punkter för nivå C och: 1.2 3.9 - 3.13 4.5 - 4.13, 4.16 - 4.17	Redovisa alla punkter för nivå C och: 1.2 3.9 - 3.13 4.5 - 4.13, 4.16 - 4.17	Samma krav som för nivå B.	Samma krav som för nivå B.
G3 Upplysningar om hållbarhetsstyrningen	Behövs ej	Redovisningen bestyrkt av utomstående	Upplysningar om hållbarhetsstyrningen för varje indikatorkategori	Redovisningen bestyrkt av utomstående	Upplysningar om hållbarhetsstyrningen för varje indikatorkategori	Redovisningen bestyrkt av utomstående
G3 Resultatindikatorer & branschspecifika resultatindikatorer	Redovisa minst tio resultatindikatorer, och åtminstone en från vardera: social, ekonomisk och miljöpåverkan.	Redovisningen bestyrkt av utomstående	Redovisa minst 20 resultatindikatorer, och åtminstone en från vardera: ekonomisk påverkan, miljöpåverkan, mänskliga rättigheter, anställningsförhållanden och arbetsvillkor, organisationens roll i samhället, produktansvar.	Redovisningen bestyrkt av utomstående	Redovisa varje kärnindikator i G3 och varje branschspecifik* indikator med hänsyn till väsentlighetsprincipen genom att antingen a) redovisa indikatorinformation eller b) förklara skälen för att inte redovisa.	Redovisningen bestyrkt av utomstående

* Branschspecifika tillägg i slutlig version

GRI TABELL

Beskrivning	Kommentarer	Sid
Strategi och Analys		
1.1	Vd-ordet	4
1.2	Huvudsaklig påverkan, risker och möjligheter	4, 40
Organisationsprofil		
2.1	Organisationens namn	Miljömärkning Sverige AB (MISAB). 9
2.2	De viktigaste varumärkena, produkter & tjänster	Svanen, EU Ecolabel, Svanens nätverk för inköp med omtanke. 6, 11, 12, 13, 49
2.3	Organisationsstruktur	Företaget är uppdelat i fem arbetsområden: Material & Energi, Tjänster & Kem, Marknad, PR & Kommunikation samt den administrativa enheten. Företaget leds av en ledningsgrupp bestående av samtliga enhetschefer samt vd. Företaget har en styrelse bestående av sex ledamöter. Den svenska miljömärkningsnämnden beslutar om kriterierna för Svanen och EU Ecolabel i Sverige. 43, 46, 47, 48
2.4	Lokalisering (huvudkontor)	Stockholm. Vi har inga regionala kontor i landet. 7
2.5	Antal länder som organisationen har verksamhet i	Ett land, Sverige. MISAB har systersekretariat inom den nordiska miljömärkningsorganisationen i Norge, Danmark, Finland och Island. 12
2.6	Ägarstruktur och företagsform	Bolaget bedrivs i aktieföretagsform och är 100% statligt ägt sedan nov 2012. Innan dess ägdes bolaget till 90% av SSF och 10% av staten. 30, 41
2.7	Marknader som organisationen är verksam på	Sverige, och även i övriga delar av världen där företag har Svanen-licenser och där kontrollbesök görs. 6
2.8	Organisationens storlek (finansiella resultat)	3, 30, 31, 33
2.9	Väsentliga förändringar under redovisningsperioden	Bolaget blev 100% statligt ägt 23 november 2012. Förändringen har inte lett till några väsentliga förändringar under redovisningsperioden. 41
2.10	Utmärkelser, priser	Inga utmärkelser under det gångna året.
Information och redovisning		
3.1	Redovisningsperiod	1 januari – 31 december 2012. 26
3.2	Datum för publicering av den senaste redovisningen	24 april 2012.
3.3	Redovisningscykel	Ettårig.
3.4	Kontaktperson för frågor ang redovisningen	Vd Ragnar Unge.
3.5	Processer för definition av innehållet i redovisningen	8, 9, 26
3.6	Redovisningens avgränsningar	Hållbarhetsredovisningen avser endast Miljömärkning Sverige AB.
3.7	Eventuella begränsningar	Inga särskilda begränsningar. Redovisningen täcker Miljömärkning Sverige AB.
3.8	Princip för redovisning av dotterbolag	Miljömärkning Sverige AB har inga joint ventures, utlokaliserad verksamhet eller dotterbolag.
3.10	Eventuella förändringar sedan tidigare inlämnade rapport	Bolaget blev 100% statligt ägt i november 2012. Det nya ägandeskapet har ej påverkat utfallet av denna rapport. 41
3.11	Väsentliga förändringar sedan föregående redovisningsperiod	Bolaget blev 100% statligt ägt i november 2012. Det nya ägandeskapet har ej påverkat utfallet av denna rapport. 41
3.12	GRI-index	Utgörs av detta index.
Styrning åtaganden och intresserrelationer		
4.1	Redogörelse för organisationens bolagsstyrning	Miljömärkning Sverige AB har en bolagsstyrelse och vd rapporterar till styrelsen. Inom bolaget finns en ledningsgrupp som rapporterar direkt till vd. 40, 43–45
4.2	Beskriv huruvida styrelseordförande också är verkställande direktör	Styrelseordförande i bolagsstyrelsen är inte bolagets vd. 42, 45

Beskrivning	Kommentarer	Sid
4.3 För organisation som endast har en styrelsenivå	Styrelsens ledamöter utses av regeringen. Samtliga är oberoende medlemmar.	46
4.4 Aktieägarnas och medarbetarnas möjligheter att lämna förslag etc till styrelsen	Rapporteringen till staten sker i bolagets årsredovisning och genom löpande dialog med departementsansvarig. I bolagets styrelse finns två arbetstagarrepresentanter.	41, 46
4.14 Intressentgrupper	Intressentgrupper omfattar de anställda, ägare, styrelsen, nämnden, licensinnehavare, media, m fl.	6, 9
4.15 Identifiering och urval av intressenter	Intressenter identifieras som dem som påverkas av våra kriterier.	6, 9
Ekonomiska indikatorer		
EC1 Skapat och levererat direkt ekonomiskt värde	Skapat och levererat direkt ekonomiskt värde.	3, 4, 5, 10, 31
EC4 Väsentligt finansiellt stöd från den offentliga sektorn.	MISAB erhöll 4,374 Mkr i statligt bidrag, vilket motsvarar ca 9% av årets intäkter.	3, 30
Miljöpåverkan		
EN4 Indirekt energianvändning per primärenergikälla	Bolaget har använt 839 GJ energi (inköpt el, värme och kyla) i de egna kontorslokalerna, varav 247 GJ miljömärkt el.	8
EN6 Initiativ för att tillhandahålla produkter och tjänster som är energieffektiva	Flera kriterier har bäring på klimat och energi.	16, 49
EN14 Strategier, pågående åtgärder och planer för att hantera påverkan på den biologiska mångfalden	Flera kriterier har bäring på den biologiska mångfalden.	17
EN16 Totala direkta och indirekta växthusgaser	Utsläpp enligt EN16, från inköpt el, värme och kyla, uppgår till 12 ton CO ₂ e, baserad på livscykelanalys och samtliga växthusgaser. För beräkning av CO ₂ utsläpp har vi tagit hjälp av en extern konsult.	8
EN17 Andra relevanta indirekta utsläpp av växthusgaser	Övriga indirekta utsläpp uppgår till 115 ton CO ₂ e, varav 90 ton CO ₂ e från flygresor. Beräkningen baseras på livscykelanalys och samtliga växthusgaser. För beräkning av CO ₂ utsläpp har vi tagit hjälp av en extern konsult.	8
Social påverkan		
LA1 Total personalstyrka	57 anställda 2012 varav 4 är deltidsanställda, 2 är vikarier, och 2 är visstidsanställda. Stockholm är enda kontoret.	
LA2 Personalomsättning	5 personer slutade 2012.	
LA3 Förmåner som ges till heltidsanställd personal	Förmåner ges till alla anställda, samtliga anställda erbjuds friskvårdsbidrag 4000 kr/år samt rikskuponger.	
LA4 Andel personal som omfattas av kollektivavtal	Samtliga 57 anställda omfattas av kollektivavtal.	
LA6 Andel av personalstyrkan som är representerad i formella och för ledningen och personal gemensamma kommittéer för hälsa och säkerhet.	6 personer, 1 från ledningen, 1 från facket och 4 från personalen arbetar med hälsa och säkerhetsfrågor. MISAB har ett skyddsombud och 4 personer i utrymmesgruppen. En från ledningen ansvarar för hälsa och säkerhetsfrågorna.	
LA7 Omfattningen av skador, arbetsrelaterade sjukdomar, förlorade dagar, frånvaro samt totala antalet arbetsrelaterade dödsolyckor.	Bolaget har inte haft några arbetsrelaterade olyckor eller dödsolyckor. Sjukfrånvaron under 2012 var 271 dagar motsvarande 1,98%.	
LA10 Antal utbildningstimmar	Antal utbildningstimmar har varit 504 h för personalkategorien tjänstemän under 2012 vilket i snitt avser 9h/person. 23 personer har genomgått kurser. Kompetensutveckling är ett prioriterat område, och alla medarbetare erbjuds minst 5 dagars utbildning varje år.	7
LA12 Andelen anställda som får prestationsbedömning och karriäruveckling	100% av personalen har erhållit prestationsbedömning och karriäruveckling med tre medarbetarsamtal per år.	
LA13 Sammansättning av styrelse och ledning avseende kön och ålder.	Styrelsens sammansättning: 5 kvinnor (63%) och 3 män (27%). Ledningsgruppen består av 6 personer, 5 kvinnor (83%) och 1 man (17%). Antal övriga tjänstemän motsvarar 51 personer, 32 kvinnor (63%) och 19 män (37%).	47
LA14 Löneskillnad mellan män och kvinnor per personalkategori	Medellön för män är 36 128 kr och medellön kvinnor är 35 594 kr per månad.	

REVISORS RAPPORT ÖVER ÖVERSIKTLIG GRANSKNING AV HÅLLBARHETSREDOVISNING

Till läsarna av Miljömärkning Sveriges års- och hållbarhetsredovisning 2012

Vi har fått i uppdrag av ledningen i Miljömärkning Sverige AB att översiktligt granska innehållet i Miljömärkning Sveriges hållbarhetsredovisning för år 2012. Vår granskning omfattar de upplysningar som anges i GRI-index på sidorna 27–28 i Miljömärkning Sveriges års- och hållbarhetsredovisning 2012. Det är styrelsen och företagsledningen som har ansvaret för det löpande arbetet inom miljö, arbetsmiljö, socialt ansvar och hållbar utveckling samt för att upprätta och presentera hållbarhetsredovisningen i enlighet med tillämpliga kriterier. Vårt ansvar är att uttala en slutsats om hållbarhetsredovisningen grundad på vår översiktliga granskning.

Den översiktliga granskningens inriktning och omfattning

Vi har utfört vår översiktliga granskning i enlighet med RevR 6 Bestyrkande av hållbarhetsredovisning utgiven av Far. En översiktlig granskning består av att göra förfrågningar, i första hand till personer som är ansvariga för upprättandet av hållbarhetsredovisningen, att utföra analytisk granskning och att vidta andra översiktliga granskningsåtgärder. En översiktlig granskning har en annan inriktning och en betydligt mindre omfattning jämfört med den inriktning och omfattning som en revision enligt IAASB:s standarder för revision och kvalitetskontroll och god revisionsd i övrigt har. De granskningsåtgärder som vidtas vid en översiktlig granskning gör det inte möjligt för oss att skaffa oss en sådan säkerhet att vi blir medvetna om alla viktiga omständigheter som skulle kunna ha blivit identifierade om en revision utförts. Den uttalade slutsatsen grundad på en översiktlig granskning har därför inte den säkerhet som en uttalad slutsats grundad på en revision har.

De kriterier som vår granskning baseras på är de delar av Sustainability Reporting Guidelines G3, utgiven av Global Reporting Initiative (GRI), som är tillämpliga för hållbarhetsredovisningen, samt de redovisnings- och beräkningsprinciper som företaget särskilt tagit fram och angivit. Vi anser att dessa kriterier är lämpliga för upprättande av hållbarhetsredovisningen.

Vår översiktliga granskning har, utifrån en bedömning av väsentlighet och risk, bl.a. omfattat följande:

- uppdatering av vår kunskap och förståelse för Miljömärkning Sveriges organisation och verksamhet,
- bedömning av kriteriernas lämplighet och tillämpning avseende intressenternas informationsbehov,
- intervjuer med ansvariga chefer i syfte att bedöma om den kvalitativa och kvantitativa informationen i hållbarhetsredovisningen är fullständig, riktig och tillräcklig,
- tagit del av interna och externa dokument för att bedöma om den rapporterade informationen är fullständig, riktig och tillräcklig,
- analytisk granskning av rapporterad information,
- bedömning av företagets uttalade tillämpningsnivå avseende GRI:s riktlinjer,
- överbäggande av helhetsintrycket av hållbarhetsredovisningen, samt dess format, därvid överbäggande av informationens inbördes överensstämmelse med tillämpliga kriterier.

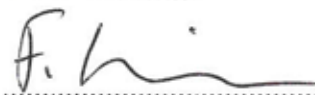
Slutsats

Grundat på vår översiktliga granskning har det inte kommit fram några omständigheter som ger oss anledning att anse att hållbarhetsredovisningen inte, i allt väsentligt, är upprättad i enlighet med de ovan angivna kriterierna.

Stockholm den 15 mars 2013
Öhrling PricewaterhouseCoopers AB

Bengt Doyle
Auktoriserad revisor

Fredrik Ljungdahl
Specialistmedlem i Far

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

Styrelsen och verkställande direktören för Miljömärkning Sverige AB får härmed avge följande årsredovisning för verksamhetsåret 2012.

Organisation

Miljömärkning Sverige AB har under verksamhetsåret 2012 haft två delägare fram till 2012-11-23, svenska staten (10%) och Sveriges Standardiseringsförbund (90%). Den 23 november 2012 tog Svenska Staten över samtliga aktier och blev därmed ensam ägare av Miljömärkning Sverige AB.

Verksamhet

Miljömärkning Sverige AB ska genom sitt arbete bidra till konsumentpolitikens målsättning att ge konsumenter makt och möjlighet att göra aktiva och medvetna val. Bolaget har regeringens uppdrag att förvalta och utveckla den nordiska miljömärkningen Svanen och EU:s miljömärkning EU Ecolabel.

För detta arbete har Miljömärkning Sverige AB under året erhållit statligt bidrag med 4,374 MSEK, vilket motsvarar ca 9% av årets intäkter. Det statliga stödet används huvudsakligen för att delfinansiera kriteriearbetet inom båda miljömärkningssystemen samt till att göra EU:s system mer spritt och känt på den svenska marknaden. För arbetet med EU Ecolabel täcker statsanslaget ca 86,5% av kostnaderna, medan det för Svanen utgör ca 3,6%. Resterande måste täckas med licensintäkter inom respektive miljömärkning, vilket i år inte har varit möjligt för EU-systemet på grund av minskade avgifter för märkningen samt ett utökat arbete med EU:s miljömärkningsnämnd.

Eftersom systemen i sig kräver att stora resurser avsätts för regelbundna revideringar av kriterier

för befintliga produktgrupper, är statsanslaget en förutsättning för utveckling av kriterier inom nya branscher och områden.

Viktiga händelser

Under året har Miljömärkning Sverige AB, i samarbete med de andra nordiska länderna, för Svanen reviderat kriterier för bil- och båtårdsmedel, drivmedel, golvvårdsprodukter, handdiskmedel, leksaker, textilservice, textilier och tonerkassetter.

Nordisk miljömärkning har beslutat om nya kriterier för engångsartiklar för mat. Vidare har Svanen fortsatt sitt kriteriearbete inom livsmedelssektorn, med bröd och bagerier.

I EU har arbetet pågått med både nyutveckling och revidering. Nya kriterier har beslutats för maskindiskmedel för proffs, textiltvättmedel för proffs, tidningspapper och trycksaker.

Utveckling av nya EU Ecolabel-kriterier pågår för kontorsbyggnader, kontorsmaskiner, konverterade pappersprodukter, kranar och duschmunstycken, toaletter samt uppvärmningssystem.

Revidering av EU Ecolabel-kriterier pågår för bäddmadrasser, inomhusfärg, ljuskällor, tvål samt schampo och balsam, skodon, textilier och utomhusfärg.

Annonser, seminarier, pressartiklar och sociala medier har under året använts för att skapa efterfrågan på och tilltro till de båda märkningssystemen. Miljömärkning Sverige var representerad på Almedalsveckan med Svanens nätverk för inköp med omtanke.

Under 2012 fick också Svanen fortsatt genombrott på byggmarknaden, genom att flera av Sveriges största aktörer fick Svanenlicenser.

Investeringar

Investeringar i Miljömärkning Sverige AB uppgick till 650 (214) kSEK.

Personal

Under verksamhetsåret har Miljömärkning Sverige AB i genomsnitt sysselsatt 56 (49) personer. Vid verksamhetsårets slut uppgick antalet anställda i Miljömärkning Sverige AB till 57 (52) personer. Beträffande löner och ersättningar hänvisas till not 4.

Omsättning, resultat och finansiell ställning (kSEK)

	2012	2011
Omsättning	43 906	45 308
Rörelseresultat	-2 087	-1 273
Resultat efter finansiella poster	-670	-253
Balansomslutning	26 927	29 506
Soliditet	76 %	72 %

Förväntad framtida utveckling

Bolaget förutspår fortsatt tilltro och efterfrågan på våra miljömärkningssystem. Vårt arbete med byggmarknaden kommer att öka och utvecklas. Arbete pågår också att introducera Svanen inom livsmedelsområdet. Våra tjänster är beroende av omvärldens intresse för miljöfrågor och företagens behov av att konkurrera med miljöprestanda. Med

samhällets fortsatta fokus på miljöområdet och förutsatt en icke väsentligt försämrad konjunktur bör Miljömärkning Sverige AB kunna utvecklas i samma takt som tidigare.

Förslag till vinstdisposition

Till årsstämmans förfogande står följande medel (anges i SEK):

Balanserad vinst	6 377 810
Årets resultat	-670 001
	<u>5 707 809</u>

Bolagets verksamhet syftar inte till att bereda ägarna vinst. Eventuell vinst ska reserveras eller användas för de ändamål bolaget bildats.

Styrelsen och verkställande direktören föreslår att vinsten behandlas så att i ny räkning överförs 5 707 809

Beträffande bolagets resultat och ställning i övrigt hänvisas till efterföljande resultat- och balansräkningar.

RESULTATRÄKNING

Belopp i kSEK	Not	2012	2011
Nettoomsättning	2	43 906	45 308
Övriga rörelseintäkter	3	4 374	4 374
		48 280	49 682
RÖRELSENS KOSTNADER			
Övriga externa kostnader		-14 948	-16 926
Personalkostnader	4	-35 015	-33 562
Avskrivningar av anläggningstillgångar	5, 6, 7	-404	-467
		-50 367	-50 955
RÖRELSERESULTAT		-2 087	-1 273
RESULTAT FRÅN FINANSIELLA POSTER			
Resultat från värdepappersinnehav	12	1 304	969
Ränteintäkter och liknande resultatposter		156	88
Räntekostnader och liknande resultatposter		-43	-37
		1 417	1 020
RESULTAT EFTER FINANSIELLA POSTER		-670	-253
ÅRETS RESULTAT		-670	-253

BALANSRÄKNING

Belopp i kSEK	Not	2012	2011
TILLGÅNGAR			
ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR			
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>			
Balanserade utgifter för programvara	5	344	99
Licenser och liknande rättigheter	6	144	0
		488	99
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>			
Inventarier	7	569	711
		569	711
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>			
Långfristiga värdepappersinnehav	8	19 138	17 759
		19 138	17 759
SUMMA ANLÄGGNINGSTILLGÅNGAR		20 195	18 569
OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR			
<i>Kortfristiga fordringar</i>			
Kundfordringar		4 102	4 234
Övriga fordringar		329	85
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	9	347	896
		4 778	5 215
<i>Kassa och bank</i>		1 954	5 722
SUMMA OMSÄTTNINGSTILLGÅNGAR		6 732	10 937
SUMMA TILLGÅNGAR		26 927	29 506
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
EGET KAPITAL	10		
<i>Bundet eget kapital</i>			
Aktiekapital (2 500 aktier, kvotvärde 100 kr)		250	250
Reservfond		14 550	14 550
<i>Fritt eget kapital</i>			
Balanserad vinst		6 378	6 631
Årets resultat		-670	-253
SUMMA EGET KAPITAL		20 508	21 178
KORTFRISTIGA SKULDER			
Leverantörsskulder		2 250	2 013
Övriga skulder		1 853	2 599
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	11	2 316	3 716
SUMMA KORTFRISTIGA SKULDER		6 419	8 328
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		26 927	29 506
POSTER INOM LINJEN			
Ställda säkerheter		Inga	Inga
<i>Ansvarsförbindelse</i>			
Statligt stöd med villkorad återbetalningsskyldighet		32 624	32 624

NOTER

Not 1 Redovisningsprinciper

Tillämpade redovisningsprinciper överensstämmer med årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd, förutom BFNAR 2008:1 Årsredovisning i mindre aktiebolag (K2-reglerna).

Intäktsredovisning

Intäktsredovisning sker i enlighet med BFNAR 2003:3 Intäkter. Som inkomst redovisar bolaget det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas.

Avskrivningar

Immateriella och materiella anläggningstillgångar avskrivs systematiskt över den bedömda ekonomiska livslängden. Följande avskrivningstider tillämpas:

Datainventarier, licenser och balanserade utgifter	3 år
Övriga inventarier	5 år

Finansiella instrument

Långfristiga värdepappersinnehav är upptagna till anskaffningsvärdet. Samtliga innehav i portföljen värderas kollektivt då syftet med placeringarna är att uppnå riskspridning.

Fordringar

Fordringar har upptagits till de belopp varmed de beräknas inflyta.

Fordringar och skulder i utländsk valuta

Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats enligt balansdagens kurs. Vinster och förluster på rörelsefordringar och rörelseskulder ingår i rörelseresultatet, medan differenser på finansiella fordringar och skulder redovisas bland finansiella poster.

Skatt

Företaget tillämpar Bokföringsnämndens allmänna råd om redovisning av inkomstskatter, BFNAR 2001:1. Total skatt utgörs av aktuell skatt och uppskjuten skatt.

Aktuell skatt är skatt som skall betalas eller erhållas avseende aktuellt år. Hit hör även justering av aktuell skatt hänförlig till tidigare perioder. Uppskjuten skatt redovisas avseende skillnaden mellan redovisade och skattemässiga värden, så kallade temporära skillnader. Använd skattesats är 26,3 procent. Uppskjuten skattefordran uppgår till 4 537 (4 004) kSEK men har inte redovisats då det inte bedöms som sannolikt att den kommer att medföra lägre skatteutbetalningar i framtiden.

Not 2 Nettoomsättning

	2012	2011
Omsättning EU Ecolabel	479	305
Omsättning Nordisk Miljömärkning	43 426	45 003
Övriga intäkter	1	0
	43 906	45 308

Bolagets licensintäkter för 2012 är beräknade utifrån debiterade preliminära licensavgifter. Faktiska licensintäkter, vilka avräknas påföljande år, föreligger inte vid tidpunkten för årsredovisningens framtagande. Skillnaden mellan preliminära och faktiska licensavgifter har ej överstigit 650 kSEK under de senaste tre åren.

Not 3 Övriga rörelseintäkter

Övriga rörelseintäkter avser statligt bidrag. Till och med år 2005 var detta bidrag förenat med villkorlig återbetalningsskyldighet om verksamheten senare skulle ge överskott. Denna återbetalningsskyldighet är i och med ett nytt aktieägaravtal borttagen för bidrag från år 2006 och framåt.

NOTER

	2012		2011	
Medelantal anställda				
Stockholm	56 (20 män 36 kvinnor)		49 (17 män, 32 kvinnor)	
Könsfördelning i företagsledningen	Andel män	Andel kvinnor	Andel män	Andel kvinnor
Styrelsen	25%	75%	38%	63%
Övriga i ledningen	17%	83%	17%	83%
Löner och ersättningar				
VD	1 142		1 131	
Styrelse	246		167	
Övriga anställda	21 740		20 351	
	23 128		21 649	
Sociala kostnader				
Sociala kostnader (varav pensionskostnader)	10 720		10 371 (3 514)	

Not 4
Antal anställda och lönekostnader

Av bolagets pensionskostnader avser 504 (433) gruppen "Styrelse och VD".

Löner och ersättningar avser endast personal i Sverige.

Bolaget följer Statens riktlinjer för ledande befattningshavare. Uppsägningstid för VD är 6 månader.

	2012	2011
Ingående anskaffningsvärde	715	715
Omklassificering		-
Inköp	412	-
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	1 127	715
Ingående avskrivningar	-616	-527
Omklassificering		-
Årets avskrivningar enligt plan	-167	-89
Utgående ackumulerade avskrivningar	-783	-616
Utgående planenligt restvärde	344	99

Not 5
Balanserade utgifter för programvara

NOTER

		2012	2011
Not 6			
Licenser			
	Ingående anskaffningsvärde	191	191
	Inköp	148	–
	Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	339	191
	Ingående avskrivningar	-191	-191
	Årets avskrivningar enligt plan	-4	-0
	Utgående ackumulerade avskrivningar	-195	-191
	Utgående planenligt restvärde	144	0

		2012	2011
Not 7			
Inventarier			
	Ingående anskaffningsvärde	2 845	2 631
	Omklassificering	–	–
	Inköp	90	214
	Avyttringar och utrangeringar	–	–
	Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	2 935	2 845
	Ingående avskrivningar	-2 131	-1 756
	Omklassificering	–	–
	Årets avskrivningar enligt plan	-233	-257
	Justering till skattemässiga avskrivningar	–	-120
	Avyttringar och utrangeringar	–	–
	Utgående ackumulerade avskrivningar	-2 366	-2 133
	Utgående planenligt restvärde	569	711

		2012	2011
Not 8			
Långfristiga värdepappersinnehav			
	Ingående anskaffningsvärde	17 759	16 962
	Avgående/tillkommande tillgångar	1 379	797
	Utgående anskaffningsvärden	19 138	17 759
	Redovisat värde vid årets slut	19 138	17 759

	Bokfört värde	Marknadsvärde
Värdepappersfonder svenska aktier	7 956	8 096
Värdepappersfonder utländska aktier	3 300	3 365
Värdepappersfonder räntebärande	7 882	8 226
	19 138	19 687

		2012	2011
Not 9			
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter			
	Upplupna årsavgifter år 2011	0	86
	Övrigt	347	810
	Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	347	896

	Aktiekapital	Reservfond	Balanserad vinst	Årets resultat	Not 10 Eget kapital
Belopp vid årets ingång	250	14 550	6 631	-253	
Omföring av föreg. års resultat			-253	253	
Årets resultat				-670	
	250	14 550	6 378	-670	

Bolagets verksamhet syftar inte till att bereda aktieägarna vinst. Aktierna medför inte rätt till utdelning utan bolagets vinst ska användas för att främja bolagets ändamål. Någon vinstutdelning från bolaget ska därför inte ske.

	2012	2011	Not 11 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter
Personalkostnader	2 235	3 297	
Övrigt	81	419	
	2 316	3 716	

	2012	2011	Not 12 Resultat från värdepappersinnehav
Utdelning	643	361	
Försäljningsresultat	661	608	
	1 304	969	

Miljömärkning Sveriges monter stod uppställd under hela Almedalsveckan 2012. Den var välbesökt och gav upphov till många spännande möten.

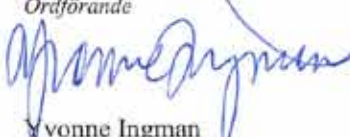

Stockholm den 18 februari 2013.

Christina Lindbäck
Ordförande

Svante L. Axelsson

Leif Löf

Yvonne Ingman

Gunilla Järlbro

Marita Axelsson

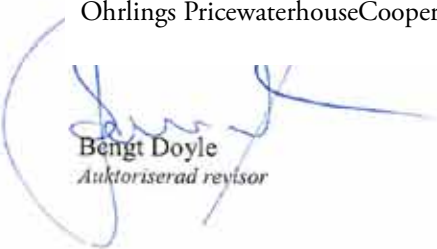

Ingela Hellström
Arbetsagarrepresentant

Ulla Sahlberg
Arbetsagarrepresentant

Ragnar Unge
Verkställande direktör

Vår revisionsberättelse har lämnats den 15 mars 2013

Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Bengt Doyle
Auktoriserad revisor

REVISIONSBERÄTTELSE

Till årsstämman i Miljömärkning Sverige AB, org.nr 556549-4191

Rapport om årsredovisningen

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Miljömärkning Sverige AB för år 2012. Bolagets årsredovisning ingår i den tryckta versionen av detta dokument på sidorna 30-39.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar för årsredovisningen

Det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för att upprätta en årsredovisning som ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen och för den interna kontroll som styrelsen och verkställande direktören bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Revisorns ansvar

Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen på grundval av vår revision. Vi har utfört revisionen enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige. Dessa standarder kräver att vi följer yrkesetiska krav samt planerar och utför revisionen för att uppnå rimlig säkerhet att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter.

En revision innefattar att genom olika åtgärder inhämta revisionsbevis om belopp och annan information i årsredovisningen. Revisorn väljer vilka åtgärder som ska utföras, bland annat genom att bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Vid denna riskbedömning beaktar revisorn de delar av den interna kontrollen som är relevanta för hur bolaget upprättar årsredovisningen för att ge en rättvisande bild i syfte att utforma granskningsåtgärder som är ändamålsenliga med hänsyn till omständigheterna, men inte i syfte att göra ett uttalande om effektiviteten i bolagets interna kontroll. En revision innefattar också en utvärdering av ändamålsenligheten i de redovisningsprinciper som har använts och av rimligheten i styrelsens och verkställande direktörens uppskattningar i redovisningen, liksom en utvärdering av den övergripande presentationen i årsredovisningen.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Uttalanden

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av Miljömärkning Sverige AB:s finansiella ställning per den 31 december 2012 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar. Vi tillstyrker därför att årsstämman fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust samt styrelsens och verkställande direktörens förvaltning för Miljömärkning Sverige AB för år 2012.

Styrelsens och verkställande direktörens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust, och det är styrelsen och verkställande direktören som har ansvaret för förvaltningen enligt aktiebolagslagen.

Revisorns ansvar

Vårt ansvar är att med rimlig säkerhet uttala oss om förslaget till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust och om förvaltningen på grundval av vår revision. Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige.

Som underlag för vårt uttalande om styrelsens förslag till dispositioner beträffande bolagets vinst eller förlust har vi granskat om förslaget är förenligt med aktiebolagslagen.

Som underlag för vårt uttalande om ansvarsfrihet har vi utöver vår revision av årsredovisningen granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i bolaget för att kunna bedöma om någon styrelseledamot eller verkställande direktören är ersättningsskyldig mot bolaget. Vi har även granskat om någon styrelseledamot eller verkställande direktören på annat sätt har handlat i strid med aktiebolagslagen, årsredovisningslagen eller bolagsordningen.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Uttalanden

Vi tillstyrker att årsstämman disponerar vinsten enligt förslaget i förvaltningsberättelsen och beviljar styrelsens ledamöter och verkställande direktören ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Stockholm den 15 mars 2013
Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB

Bengt Doyle
Auktoriserad revisor

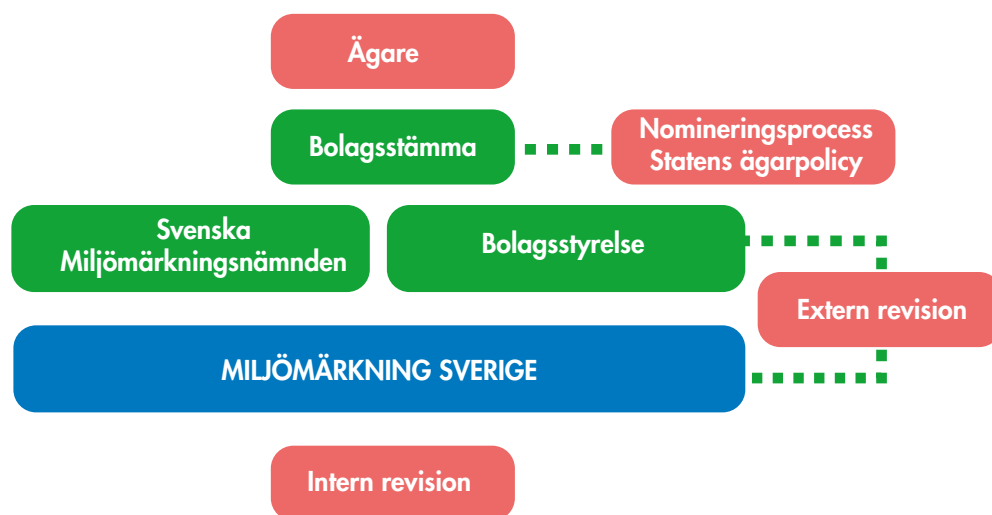
BOLAGSSTYRNINGSRAPPORT 2012

Bolagsstyrningen i Miljömärkning Sverige AB utgår ifrån statens riktlinjer för statliga företag, svenska aktiebolagslagen, årsredovisningslagen och andra relevanta lagar, regler och rekommendationer.

Miljömärkning Sverige tillämpar Svensk kod för bolagsstyrning (Koden) och följer principen att följa eller förklara. Avvikelser från Koden har gjorts för att följa kraven i statens ägarpolicy och gäller följande områden:

- Valberedning utses inte av bolagsstämman och valberedningens arbete följer inte reglerna i Koden. Beredning och beslut om nominering av styrelseledamöter och revisorer sker enligt en strukturerad styrelsenomineringsprocess som finns beskriven i statens ägarpolicy.
- Samtliga ledamöter är oberoende i förhållande till bolaget. Styrelseledamöternas oberoende i förhållande till staten som större ägare redovisas inte närmare. Koden är huvudsakligen riktad mot bolag med spritt ägande. I statligt helägda bolag saknas därför skäl att redovisa denna form av oberoende.
- Rörlig lön ska inte ges till ledande befattningshavare enligt statens ägarpolicy vilket ersätter Kodens regler om rörlig ersättning.

Ansvaret för Miljömärkning Sveriges ledning och kontroll fördelas mellan ägaren, styrelsen och verkställande direktören i enlighet med ovanstående regelverk.

Miljömärkning Sverige AB ägs av svenska staten. Bolaget hade under större delen av verksamhetsåret två delägare, svenska staten (10%) och Sveriges Standardiseringsförbund (90%). Den 23 november 2012 övertog svenska staten samtliga aktier och blev därmed ensam ägare av Miljömärkning Sverige AB.

Bolaget har inget ekonomiskt vinstsyfte. Verksamheten finansieras dels genom en avgift från de företag som har miljömärkningslicenser (Svanen och EU Ecolabel), dels genom ett statligt bidrag. Eventuellt överskott ska gå tillbaka till verksamheten och användas för verksamhetens syfte, dvs miljömärkning för en mer hållbar konsumtion. Bolaget strävar mot ett kostnadseffektivt arbetssätt och goda intäkter, vilka också är en indikation på miljömärkningens genomslag. En ekonomiskt stark miljömärkningsverksamhet ger bolaget framtida utvecklingsmöjligheter och samhället ett starkt redskap för hållbar konsumtion.

Rapporteringen till staten sker i bolagets årsredovisning, samt genom löpande dialog med departementsansvarig. Bolaget återrapporterar till konsumentminister Birgitta Ohlsson.

Nomineringsprocess

Kodens regler om tillsättning av valberedning samt om beredning av beslut om nominering av styrelseledamöter och revisorer ersätts i statligt ägda bolag av enhetliga och gemensamma principer för en strukturerad nomineringsprocess. Syftet är att säkerställa en effektiv kompetensförsörjning till bolagets styrelse. Styrelsenomineringsprocessen koordineras av enheten för statligt ägande inom Finansdepartementet. Regeringens mål är att styrelsen ska ha hög kompetens som är väl anpassad till företagets verksamhet, situation och framtida utmaningar. Ledamöterna förväntas ha hög integritet och motsvara de krav på gott omdöme som förväntas av företrädare för staten. Urvalet av ledamöter görs utifrån en bred rekryteringsbas i syfte att ta tillvara kompetens hos såväl kvinnor som män, som hos personer med olika bakgrund och erfarenhet. När processen avslutas offentliggörs gjorda nomineringar enligt Kodens riktlinjer. Enligt bolagsordningen skall styrelsen ha minst tre och högst sju ledamöter vilka väljs för en tid om högst fyra år.

Årsstämman

Årsstämma ska enligt statens riktlinjer hållas senast den 30 april. Årsstämman är öppen för allmänheten. Kallelse till stämman publiceras i Post och Inrikes tidning, Dagens Industri, samt bolagets webbsida. Separat kallelse går till ägaren direkt.

På årsstämman fattar ägaren bland annat beslut om:

- Val av styrelseledamöter
- Val av revisor
- Arvoden till styrelseledamöter och revisorer
- Fastställande av resultat- och balansräkning
- Disposition av vinstmedel
- Ansvarsfrihet för styrelse och verkställande direktör för det gångna verksamhetsåret
- Riktlinjer för ersättning till ledande befattningshavare

Årsstämma 2012 hölls den 24 april.

Styrelsen

Styrelsen svarar för att bolagets organisation och förvaltning sker på bästa sätt.

Styrelsens främsta uppgift är att utse verkställande direktör, fastställa verksamhetsplaner och mål, strategier och policyer, följa den ekonomiska utvecklingen, besluta om större ekonomiska beslut och väsentliga förändringar av organisationen. Styrelsen ska säkerställa den externa ekonomiska rapporteringen, att lagar och andra regler följs samt att det finns en fungerande riskhantering och intern kontroll.

Styrelsens arbete samt ansvarsfördelningen mellan styrelsen och den verkställande direktören regleras årligen i en arbetsordning för styrelsen samt i en instruktion från styrelsen till verkställande direktören. Både hållbarhetsarbetet och riskhanteringen integreras med verksamhetens processer och ingår i den operativa verksamheten.

Styrelsens ordförande ansvarar bland annat för att organisera och leda styrelsens arbete, att sammanträden hålls enligt plan, att styrelsens ledamöter får den introduktion och löpande information de behöver för uppdraget samt att styrelsens arbete årligen utvärderas. Ordförande ska samordna styrelsens syn med ägaren i frågor av avgörande betydelse för bolaget, genom löpande kontakt med vd följa bolagets utveckling och kontrollera att styrelsens beslut verkställs.

Styrelsen utnämner Svensk Miljömärkningsnämnd, som svarar för svenskt ställningstagande i kriteriefrågor inom den nordiska miljömärkningen. Verkställande direktören ingår inte i styrelsen men är föredragande på varje möte. Protokoll förs av bolagets vice vd. Styrelsen hade under året fyra ordinarie styrelsemöten, ett konstituerande möte, ett styrelseseminarium samt ett strategimöte tillsammans med den Svenska Miljömärkningsnämnden.

Styrelsens sammansättning

Vid årsstämman 2012 utsågs följande styrelse:

- Christina Lindbäck, *ordförande*
- Marita Axelsson
- Svante L. Axelsson
- Gunilla Jarlbro
- Yvonne Ingman
- Leif Löf
- Ulla Sahlberg, *arbetstagarrepresentant*
- Ingela Hellström, *arbetstagarrepresentant*

Närvaro styrelse: Fyra möten hölls under 2012. Vid tre möten var samtliga styrelsemedlemmar med, vid ett möte var Leif Löf och Svante L. Axelsson frånvarande.

Styrelsens ersättning

Ersättningen till styrelsen, fastställd på årsstämman 2012 var 30 000 kronor per år och stämموald ledamot. Regeringens representant erhåller inte arvode. Utöver detta erhåller ordförande 96 000 kronor som lön.

Den totala ersättningen till styrelse och verkställande direktör framgår av bolagets årsredovisning.

Utvärdering av styrelsens och vd:s arbete

Styrelsen genomför årligen en utvärdering av sitt arbete. Under 2012 har styrelsens ordförande genomfört en utvärdering genom enkät till styrelseledamöterna.

Verkställande direktörens ansvar

Vd ansvarar för den löpande förvaltningen av bolaget. Ansvarsområden och uppdrag regleras i den av styrelsen årligen fastställda vd-instruktionen och i instruktionen till vd om rapportering till styrelsen samt bolagets övergripande verksamhetsplan. Inom dessa ramar leder vd verksamheten samt håller styrelsens ordförande löpande informerad om väsentliga händelser.

Inför varje styrelsemöte träffas ordföranden och vd för en genomgång av dagordning och underlag i övrigt för ärendena som ska behandlas på styrelsemötet. På styrelsemötena lämnar vd alltid en rapport från bolaget.

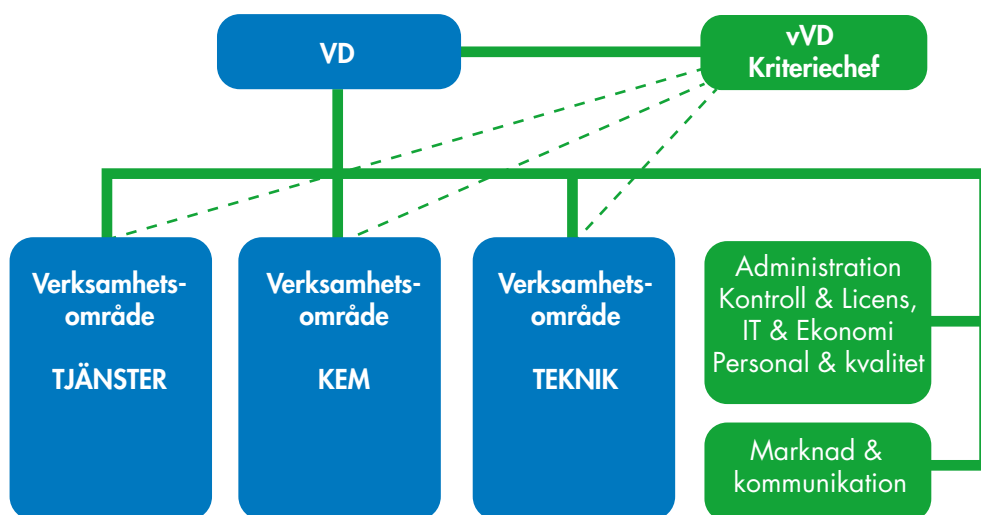
Från verkställande direktören sker styrningen dels genom styrande dokument, dels genom verksamhetens ledningssystem med krav på hur verksamhetens processer ska genomföras. Vidaredelegering från verkställande direktören till bolagets chefer finns i en delegationsordning och i riktlinjer om ansvar och befogenheter.

Ledning, styrning och organisation

Vd organiserar bolagets ledning så att ändamålsenlig styrning och kontroll uppnås.

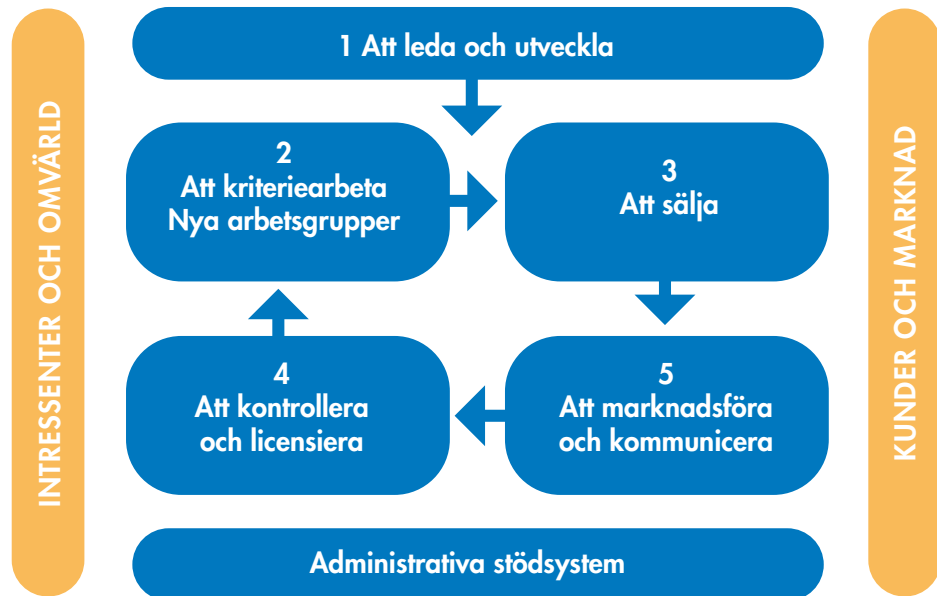
Bolaget är organiserat i fem enheter vilka leds av varsin enhetschef. Det är tre verksamhetsområden, VO Kemi, VO Teknik och VO Tjänster. Därutöver finns en marknads- och kommunikationsenhet där också Svanens nätverk för inköp med omtanke ingår, samt en administrativ enhet. Enhetscheferna har budget- och resultatansvar och rapporterar till vd.

Ledningsgruppen har under 2012 bestått av vd och de fem enhetscheferna och utgör den företagsledningskrets vilkas anställningsvillkor redovisas enligt statens riktlinjer.

Processtyrning

Styrning av verksamheten sker genom verksamhetens processer, samt tydligt formulerade mål. Ärenden som hanteras i företagsledningen ägs av den ledamot som enligt delegationsordningen har beslutanderätt och ansvar för genomförandet. Ledningsgruppen sammanträder normalt en gång i månaden. Resultatuppföljning – både av resultaträkning och av personalutvecklingsmål, affärsläge, mediabevakning samt uppföljning av ledningssystemet – hör till de återkommande frågorna på agendan.

Miljömärkning Sverige styrs av flera processer. Stora delar är certifierade enligt ISO 9001 och 14001. Våra processer för hållbar utveckling är helt integrerade i vår verksamhet och genomsyrar därför vår organisation och arbetssätt. Vi skiljer inte på kvalitet, miljö och hållbar utveckling eftersom bolagets hela verksamhet har hållbar konsumtion som syfte och affärsidé.

Policyer styr hållbarhetsarbetet

Bolagets miljöarbete styrs genom olika policyer: kvalitets- och miljöpolicy, inköpspolicy, jämställdhetspolicy samt resepolicy. Dessa finns på www.svanen.se. Vd ansvarar för bolagets produkter (kriterierna) och deras miljöpåverkan. Miljö- och kvalitetsansvariga ansvarar för bolagets interna miljöpåverkan. Miljömärkning Sverige klimatkompenserade alla resor 2012.

Ersättning till ledande befattningshavare

Principerna för ersättning till ledande befattningshavare fastställs av årsstämman. Bolaget följer regeringens vid var tid gällande riktlinjer för anställningsvillkor för ledande befattningshavare.

Den totala ersättningen ska vara rimlig och väl avvägd. Den ska även vara konkurrenskraftig, och ändamålsenlig, samt bidra till en god etik och företagskultur. Ersättningen ska inte vara löneledande i förhållande till jämförbara företag utan präglas av måttfullhet. De i riktlinjerna angivna ersättningsprinciperna ska även vara vägledande för övriga anställda. Rörlig lön ges inte till ledande befattningshavare.

Miljömärkning Sveriges ledning

Bolagets ledning består av:

- Ragnar Unge, *vd*
- Cecilia Ehrenborg Williams, *vice vd samt VO chef Kemi*
- Gun Nycander, *VO chef Teknik*
- Ingela Hellström, *VO chef Tjänster*
- Nancy Holm, *marknads- och kommunikationschef*
- Pernilla Hedberg, *administrativ chef*

Risker och möjligheter

Miljömärkning Sverige AB:s risker och möjligheter är kopplade till omvärldens intesse och arbete för hållbar utveckling. Dagens miljömärkning fokuserar främst på yttre miljöfrågor och därtill kopplade hälsoeffekter. Sociala aspekter finns med för relevanta produktområden, som till exempel textilier och leksaker. Omvärldens intresse för dessa frågor ökar och andra hållbarhetsaspekter än de rena miljöfrågorna kommer därför att värderas successivt vid omprövning och revidering av både Svanens och EU Ecolabels kriteriedokument. Bolaget långsiktiga strategi är dock att fortsätta vara en miljömärkning med samma fokus som idag.

Intressekonflikt

I och med att bolaget har uppdraget att ansvara för två delvis konkurrerande miljömärkningssystem, med olika avgiftsnivåer, föreligger risk för att bolaget hamnar i en intressekonflikt. Vi hanterar detta genom att utgå från största möjliga miljönytta från märkningarna, och mål om båda systemens utveckling. Vi har för ändamålet ett transparent arbetssätt, en tydlig organisation med utpekade ansvarsområden samt en tillbakarapportering till ägarna om hur de båda systemen har hanterats och deras respektive potential och utveckling.

Kontroll av Miljömärkning Sverige

Miljömärkning Sverige är en transparent organisation och verksamheten kontrolleras regelbundet av externa parter:

- Svenska Miljömärkningsnämnden granskar och godkänner förslag till kriterier (miljökrav).
- De övriga nordiska sekretariaten har full insyn i bolagets arbete med kontroll och licensiering.
- Bolaget har åtagit sig att följa den internationella standarden för miljömärkningssystem, ISO 14024, vilket står inskrivet i bolagets regelverk och kvalitetsarbete.
- Externa revisorer kontrollerar regelbundet att bolagets kvalitets- och miljöledningssystem lever upp till bolagets åtaganden och standarderna ISO 9000 respektive 14000.
- Bolaget bjuder in andra miljömärkningsorganisationer i det globala nätverket GEN att utföra externa kontroller av bolagets verksamhet.
- Externa revisorer granskar bolagets rapportering till regeringen.

Extern revision

Revisorernas uppdrag är att på ägarnas vägnar oberoende granska styrelsen och verkställande direktörens förvaltning samt årsredovisning inklusive hållbarhetsredovisning och bolagsstyrningsrapport.

Av bolagsstämman vald revisionsbyrå är Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB med auktoriserad revisor Bengt Doyle som huvudansvarig revisor.

Arvode till revisionsbolag utgår enligt löpande räkning.

För granskning och certifiering av bolagets kvalitets- och miljöstyrning enligt ISO 9000 och 14000 är Norske Veritas valt som certifieringsorgan.

Det nordiska miljömärkningssystemet följer ISO 14024. Standarden är inte certifieringsbar, men överensstämmelse har granskats, genom extern kontroll av medlemmarna i GEN (Global Ecolabelling Network).

Intern revision

Inom ramen för bolagets kvalitets- och miljöarbete genomförs årligen en intern revision.

STYRELSE MILJÖMÄRKNING SVERIGE AB

Christina Lindbäck, ordförande
NCC

Svante L. Axelsson
Effso

Leif Löf
Kemibolaget i Bromma

Yvonne Ingman
Svensk Handel

Ulla Sahlberg
Arbetsagarrepresentant

Marita Axelsson
Justitiedepartementet

Ingela Hellström
Arbetsagarrepresentant

Gunilla Jarlbro
Lunds universitet

Sid 20, tredje stycket, rad 3, skriv ut sk... så kallad tour de table...

Och så ser jag att det är många punkter i Svante Axelssons lilla livsberättelse på sid 48 (tre vid ord) ta också bort parentes runt m fl (och ta bort punkterna)

Christina Lindbäck

Ordförande
Född: 1963
Titel: Miljöchef
Utbildning: Jur kand
Nuvarande uppdrag: MISTRA Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Byggarubedömningen
Tidigare uppdrag: Styrelsen i Länsstyrelsen i Sörmlands län, European Environment Agency (EEA), Återvinningsindustrierna, Näringslivets miljöchefer
Ledamot sedan: 2010

Yvonne Ingman

Svensk Handel
Född: 1953
Titel: Vice vd, näringspolitisk chef, Svensk Handel
Utbildning: Journalisthögskolan i Göteborg, examen 1974
Nuvarande uppdrag: ledamot Allmänna Reklamationsnämndens insynsråd, styrelseledamot Svensk Turism AB, styrelseledamot Svensk Destinationsutveckling AB
Tidigare uppdrag: Styrelseledamot HUI Research, styrelseledamot Handelns Utvecklingsråd
Ledamot sedan: 2006

Leif Löf

Kemibolaget i Bromma
Född: 1947
Titel: Vvd
Utbildning: Kemiingenjör
Nuvarande uppdrag: Kemibolaget, SME-kommittén inom Svenskt Näringsliv
Tidigare uppdrag: Plast & Kemiföretagen, SSR
Ledamot sedan: 2006

Svante Axelsson

EFFSO
Född: 1947
Titel: Vd
Utbildning: VoV-ingenjör och pedagogik
Nuvarande uppdrag: Ordf Advantum Kompetens AB, ledamot EFFSO AB, Ordf SA Trading AB, m fl
Tidigare uppdrag: Ordf MGruppen AB, vd och ledamot Silf Gruppen AB, President IFPSM
Ledamot sedan: 2007

Marita Axelsson

Justitiedepartementet
Född: 1962
Titel: Kansliråd
Utbildning: Agronom-ekonom
Ledamot sedan: 2012

Gunilla Jarlbro

Lunds universitet
Född: 1953
Titel: Professor
Utbildning: Fil dr
Nuvarande uppdrag: Ordförande i Konsumentverkets vetenskapliga råd, ledamot i Folkhälsoinstitutets Vetenskapliga råd, ledamot i Livsmedelsverkets insynsråd
Ledamot sedan: 2011

Ingela Hellström

Miljömärkning Sverige AB
Född: 1968
Titel: Verksamhetsområdeschef Miljömärkning Sverige
Utbildning: Gymnasieutbildning
Nuvarande uppdrag: Arbetsagarrepresentant Miljömärkning Sverige AB
Ledamot sedan: 2010

Ulla Sahlberg

Miljömärkning Sverige AB
Född: 1958
Titel: EU Ecolabel kordinator
Utbildning: Tekn lic
Nuvarande uppdrag: Arbetsagarrepresentant i Miljömärkning Sverige AB
Ledamot sedan: 2009

LEDNINGSGRUPP MILJÖMÄRKNING SVERIGE AB

Pernilla Hedberg

Ingela Hellström

Gun Nycander

Ragnar Unge

Cecilia Ehrenborg-Williams

Nancy Holm

Ragnar Unge

Vd
Född: 1956
Utbildning: Marknads-ekonom, RMI-Berghs, lärarexamen, Linköpings Universitet
Tidigare anställningar: Informations- och marknadschef, SIS Miljömärkning, Marknadschef, MicroBike AB, Enhetsansvarig och lärare, Göteborgs Kommun
Styrelseuppdrag: President of EUEB, European Union Ecolabelling Board, Chair of Managementgroup, Commission/EU Ecolabelling Board, Board of Directors, GEN, Global Ecolabelling Network

Cecilia Ehrenborg Williams

Vice vd och verksamhetschef, VO Kemi
Född: 1969
Utbildning: Civilingenjör Kemi, KTH, Affärsredovisning IFL Handelshögskolan
Tidigare anställningar: Kemi- & infoansvarig Diskteknik AB, Miljökonsult Casma Miljömanagement, Projektledare Stiftelsen Håll Sverige Rent
Styrelseuppdrag: Social Venture Network

Gun Nycander

Verksamhetschef, VO Teknik
Född 1959
Utbildning: Civilingenjör, kemi, KTH
Tidigare anställningar: utvecklingsingenjör på polymerlab på ABB Cables, handläggare på Naturvårdsverket, projektledare SIS Miljömärkning

Ingela Hellström

Verksamhetschef, VO Tjänster
Född: 1968
Utbildning: Gymnasieutbildning
Tidigare anställningar: 14 år på Miljömärkning Sverige med olika arbetsinriktningar, utvecklingsavdelning med produkt och processutveckling på Pripps Bryggerier
Styrelseuppdrag: Arbets-tagarrepresentant i Miljömärkning Sveriges bolagsstyrelse och suppleant i Hellström Holdning AB samt extern firmateknare för ÅA Miljökonsult AB

Nancy Holm

Marknads- och kommunikationschef
Född 1950
Utbildning: Fil kand Stockholms universitet, Journalistexamen Göteborgs universitet, universitetsstudier i USA, chefskurser i regi av Microsoft
Tidigare anställningar: Kommunikationschef, Håll Sverige Rent, EU-projektledare för miljöprojekten Save the North Sea och Baltic SeaBreeze, vd för E-learning företaget Skillstore, Nordisk PR-chef, Microsoft, Informationschef, Informations- och konsumentförvaltningen, Stockholms stad

Pernilla Hedberg

Administrativ chef
Född: 1968
Utbildning: 3-årig ekonomisk linje, M-Gruppens chefsprogram
Tidigare anställningar: vd-assistent och kontorschef SIS Miljömärkning, sekreterare och redovisningsekonom Frebaco Fastighets AB
Nuvarande uppdrag: ordförande i Träningshus 1, Bålsta
Tidigare uppdrag: Diverse förtroendeuppdrag inom fack och föreningsliv

SVENSKA MILJÖMÄRKNINGSNÄMNDEN

Christina Lindbäck, ordförande
NCC

Per Baumann
Svensk Handel

Anita Lundström
Naturvårdsverket

Anne-Marie Johansson
Kemikalieinspektionen

Henry Kenamets
Jordens Vänner

Katarina Järverup-Frisk
Konsumentverket

Lena Lundberg
Svenskt Näringsliv

Christina Lindbäck
Ordförande
Född: 1963
Titel: Miljöchef, NCC
Utbildning: Jur kand
Nuvarande uppdrag: Styrelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Byggarbetsnämnden
Tidigare uppdrag: Styrelsen i Länsstyrelsen i Sörmlands län, European Environment Agency (EEA), Återvinningsindustrierna, Näringslivets miljöchefer
Ledamot sedan: 2010

Anders Finnson
Svenskt Vatten
Född: 1963
Titel: Miljöexpert Vatten
Utbildning: Civ ing KTH och Tekn Lic
Nuvarande uppdrag: European organisation for Water Companies EUREAU, sekreterare, (tidigare ordförande 2002-2009)
Chemical, Trade and Industrial Effluent Working group
Tidigare uppdrag: Föreningen Vatten, Swedish Biogas Association, Stockholm District
Ledamot sedan: 2008

Anita Lundström
Naturvårdsverket
Född: 1958
Titel: Handläggare, Enheten för styrmedel naturresurser och kretslopp
Utbildning: Miljö- och hälsoskyddslinjen, Umeå Universitet
Ledamot sedan: 2007

Anne-Marie Johansson
Kemikalieinspektionen
Född: 1969
Titel: Utredare vid Sekretariatet för strategier och styrmedel, Kemikalieinspektionen
Utbildning: Hortonom och M Sc in Environmental Management and Policy
Ledamot sedan: 2010

Henry Kenamets
Jordens Vänner
Född: 1955
Titel: Bokförläggare och miljökonsult
Utbildning: Fil kand i kemi, biologi, humanekologi och miljöledning
Nuvarande uppdrag: Styrelsen för Göteborgs Spårvägar, styrelsen för Ekocentrum i Göteborg
Tidigare uppdrag: Styrelseledamot i Göteborg Energi AB
Ledamot sedan: 2000

Jens Henriksson
Sveriges Konsumenter
Född: 1970
Titel: International Officer
Utbildning: Masters of Chemicals and Administrative Sciences, Karlstads universitet
Nuvarande uppdrag: Swedish Government Digital Advisory Board, European Association for the coordination of consumer representation in standardization, ANEC
Tidigare uppdrag: SIS, sustainable events, Swedish Consumer Agency
Ledamot sedan: 2010

Katarina Järverup-Frisk
Konsumentverket
Född: 1961
Titel: Projektledare/handläggare
Utbildning: KemiEkonom
Nuvarande uppdrag: Projektledare/handläggare på Konsumentverket
Tidigare uppdrag: Kommunal Agenda 21-samordnare
Ledamot sedan: 2012

Per Baumann
Svensk Handel
Född: 1951
Titel: Samordnare
Utbildning: Landskapsarkitekt SLU, 4 år, ej formell examen
Nuvarande uppdrag: Styrelseledamot i Elkretsen, Stygruppsmedlem Revaq, Eurocommerce kontakt Svensk Dagligvarvaruhandel, ledamot i European Ecolabelling Board (EUEB)
Tidigare uppdrag: Styrelseledamot i KRAV, Miljösamordnare Coop
Ledamot sedan: 1994

Viveca Reimers
Sveriges kommuner och landsting (SKL)
Född: 1970
Titel: Enhetschef, Miljösekretariatet, Västra Götalandsregionen
Utbildning: Civilingenjör
Nuvarande uppdrag: Chef för Västra Götalandsregionens miljöarbete
Tidigare uppdrag: Affärsledare på SIK, Verksamhetschef CSR Västsverige
Ledamot sedan: 2009

Lena Lundberg
Svenskt Näringsliv
Född: 1964
Titel: Handläggare på Plast- & Kemiföretagen
Utbildning: Civ ing och Tekn dr KTH, Materialteknik
Nuvarande uppdrag: Styrelseledamot i Plastkretsen ABs stiftelse för forskning, suppleant i Plastkretsen AB
Tidigare uppdrag: Ledamot i Plastkretsen AB, ledamot i Polymercentrum
Ledamot sedan: 2004

Anna Johansson
Energimyndigheten
Född: 1974
Titel: Sif enhetschef
Utbildning: Inom miljö och energi
Ledamot sedan: 2011

GILTIGA KRITERIER

Svanen

- Alternativ kemtvätt
- Avloppsfria toaletter
- Bil- och båtvårdsprodukter
- Byggskivor
- Datorer
- Dagligvarubutiker
- Digital fotoframkallning
- Diskmaskiner
- Drivmedel
- Engångsbatterier
- Engångsprodukter för medicinskt bruk
- Engångsartiklar i kontakt med livsmedel
- Fettäta papper
- Fordonsdäck
- Fordonstvättar
- Fönster och ytterdörrar
- Golv
- Golvvårdsmedel
- Handdiskmedel
- Hotell och vandrarhem
- Hållbart/beständigt trä
- Hygienprodukter
- Industriella rengörings- och avfettningsmedel
- Inomhusmålarfärg och -lack
- Isbekämpningsmedel
- Kaffefilter
- Kemiska byggprodukter
- Kompostbehållare
- Kontorsmaskiner
- Kylar och frysar
- Kosmetiska produkter
- Leksaker
- Ljud- och bildapparater
- Ljus
- Maskindiskmedel
- Maskindiskmedel för professionellt bruk
- Maskiner för park och trädgård
- Mjukpapper
- Möbler och inredningar
- Pannor för uppvärmning med fasta biobränslen
- Papperskuvert
- Pellets
- Rengöringsmedel
- Rengöringsmedel för livsmedelsindustrin
- Restauranger
- Skrivredskap
- Slutna eldstäder för biobränsle
- Småhus, flerbostadshus och förskolebyggnader
- Smörjolja
- Städprodukter med mikrofiber
- Städjänster
- Textilier, skinn och läder
- Textilservice
- Textiltvättmedel för professionellt bruk
- Textiltvättmedel och fläckborttagningsmedel
- Tonerkassetter
- Tryckerier
- Tryckpapper
- Tvättmaskiner
- Uppladdningsbara Batterier/Batteriladdare
- Utemöbler och lekredskap
- Värmepumpar

EU Ecolabel

- Allrengöringsmedel och sanitetsrengöringsmedel
- Bärbara datorer
- Campingplatstjänster
- Eldrivna eller gasdrivna värmepumpar och gasdrivna absorptionsvärmepumpar
- Golvbeläggningar av trä
- Handdiskmedel
- Hårda golvbeläggningar
- Inomhusfärger och inomhuslack
- Jordförbättringsmedel
- Kopieringspapper och grafiskt papper
- Ljuskällor
- Logitjänster
- Madrasser
- Maskindiskmedel
- Maskindiskmedel för industriellt och institutionellt bruk
- Mjukpapper
- Möbler av trä
- Persondatorer
- Skodon
- Smörjmedel
- Textila golvbeläggningar
- Textilprodukter
- Tidningspapper
- Trycksaker
- TV-apparater
- Tvål, schampo och hårbalsam
- Tvättmedel
- Tvättmedel för industriellt och institutionellt bruk
- Utomhusfärger och utomhuslack
- Växtmedier

Miljömärkning Sverige AB har det övergripande ansvaret för miljömärkena Svanen och EU Ecolabel i Sverige. Bolaget ska bidra till att Sveriges övergripande mål för konsumentpolitik – att konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val – uppfylls.

MILJÖMÄRKNING SVERIGE AB
118 80 Stockholm
Besöksadress: S:t Paulsgatan 6
Tel: 08-55 55 24 00
Fax: 08-55 55 24 01
info@svanen.se
www.svanen.se